

A Thousand and One Games, II

Հազար ու մի խաղ Բ

*This is a machine working draft produced by the Grabar Archive (Steps Ventures).
Transcriptions are dual-model reads reconciled against the page images; English passages
are machine drafts. Nothing in this file is a citation: consult the page scans linked from the
site before quoting. Source scans: British Library Endangered Archives Programme /
archive.org, public domain.*

EAP180-1-4-31_002L.jpg

NOTE

72

NOTE: 72

TEXT

44 Պարտեզ ունիմ դրախտ ա (14) . 45 Զա՛ն, աղբէր, ջա՛ն,
աղբէր, (36) . 46 Սարերի վըրով գընաց (20) 57 Սար, սար, ես
սարերի ծաղիկն եմ (17) 48 Սիրո՛ւն ջան, սիրուն ջան, (23) . 49
Սիրտըս նըման էր (2) 50 Սոնա եար, Սոնա եար (40)
Ծանօթութիւն Ցանկ .

44 I have a garden, it is a paradise (14) . 45 Dear brother, [oh] dear brother,
(36) . 46 [He] went over the mountains (20) 57 Mountain, mountain, I am the
flower of the mountains (17) 48 [My] lovely dear, [my] lovely dear, (23) . 49
My heart was like (2) 50 Sona yar, Sona yar [Sona, my love] (40) Note Index .

EAP180-1-4-31_002R.jpg

HEAD

ՀԱԶԱՐ ՈՒ ՄԻ ԽԱՂ Ժ Ո Ղ Ո Վ Ր Դ Ա Կ Ա Ն Ե Ր Գ Ա Ր Ա Ն Ե Ր Կ
Ր Ո Ր Դ Յ Ի Ս Ն Ե Ա Կ

ONE THOUSAND AND ONE GAMES: FOLK SONG-BOOK, SECOND
FIFTY

TEXT

Խմբագրեցին ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵԴԵԱՆ
Edited by KOMITAS VARDAPET AND MANUK ABEGHEAN,
Vagharshapat, Press of the Mother See of Holy Ejmiatsin, 1905.

NOTE

Վաղարփապատ Տպարան Մայր Աթոռոյ Ս․ Էջմիածնի 1905

NOTE: Vagharshapat: Press of the Mother See of Holy [Etchmiadzin], 1905

EAP180-1-4-31_003L.jpg

NOTE

. 16 1904 . .

NOTE: Approved by the cens[orship], June 16, 1904, c[ity of] Tif[lis].

EAP180-1-4-31_003R.jpg

HEAD

ՀԱՅԱՐ ՈՒ ՄԻ ԽԱՂ

A THOUSAND AND ONE SONGS [OR GAMES], FOLK SONGBOOK:
SECOND FIFTY

TEXT

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԱՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՅԻՍՆԵԱԿ

FOLK SONGBOOK[:] [THE] SECOND FIFTY

EAP180-1-4-31_004R.jpg

HEAD

1

1

TEXT

Ծիրանի ծառ, բար մի տա, Վա՛յ. Ճըղներըդ իրար մի տա, Վա՛յ.

Ամեն մէջըդ ման գալիս Ցաւերըս իրար մի տա: Հա՛, տըւե՛ք, յե՛տ
տըւեք, սա՛րեր,-հովն ընկաւ, Սըրտիս խընդում ծովն ընկաւ.

Գընայ, էլ յետ չըգայ էս տարուա տարին,— Սեւ դարդն իմ վըզովն
ընկաւ: Հո՛վ, հո՛վ, հովն ընկաւ,— Սըրտիս խընդում ծովն ընկաւ:

Apricot tree, bear no fruit, alas! Strike not your branches against one another,
alas! Whenever I wander within your shade, Stir not my sorrows together. Aye,
give [it], give [it] back, O mountains!—the cool breeze has fallen, The joy of
my heart has fallen into the sea. May this year's season pass and return no
more,— Black grief has fallen upon my neck. Breeze, breeze, the cool breeze
has fallen,— The joy of my heart has fallen into the sea.

NOTE

6

NOTE: 6

TEXT

Մեռայ բաղում բանելէն, Մի կողմէն ջուր անելէն. Ճատերին թուփ չը մընաց, Դարդիս դարման տանելէն: Սև ամպը գըցել ա հով, Մութը տըլել ա իմ քով. Տեսնում էք՝ ինձ պատել ա էս անիրաւ արին ծով: Նըստած տեղիս քար չունիմ, Էրուած սըրտիս ճար չունիմ. Ա՛յ անօրէն, փուշ աշխարհ,— Բաղ ունիմ ու բար չունիմ:

I died from working in the orchard, From watering [it] on one side. Not a leaf remained upon the trees From seeking a cure for my grief. The black cloud has cast a shade, Darkness has gathered at my side. You see that [it] has engulfed me, This unjust sea of blood. Where I sit, I have no stone [beneath me], For my burned heart, I have no remedy. Ah, [thou] lawless, vain world!— I have an orchard, yet I have no fruit.

EAP180-1-4-31_005R.jpg

NOTE

7 2

NOTE: 7 2

TEXT

Էջմիածին երթամ ուխտ, Պագնեմ սեղան ջուխտէ ջուխտ.
Կանչեմ զօրաւոր սըրբեր, Իմ հիւանդին անեմ թուղթ:
Անարատ-կաթ Աստուածածին, Դու ողջ պահե՛ նանի բալին:
Լուսաւորչի ծառները Մատաղ անեմ գառները,— Լուսաւոր զօրքիդ մեռնեմ, Ջոկել էս արդարները: Էջմիածին, քո վանքը Լիքն ա Աստըծու բանքը.— Աղաչեմ Լուսաւորչին՝ Պահէ իմ տղղի կեանքը:

I shall go on a pilgrimage to Ejmiatsin, I shall kiss the altars pair by pair. I shall invoke the mighty saints, [And] obtain a healing scroll for my sick one. O Virgin Mother of God of spotless milk, Keep Thou the granny's child alive and

whole! At the trees of the Illuminator I shall offer lambs as a sacrifice;— May I die for Thy radiant host, [For] Thou hast set the righteous apart. O Ejmiatsin, Thy monastery Is full with the Word of God.— I shall beseech the Illuminator To preserve the life of my boy.

EAP180-1-4-31_006L.jpg

NOTE

8

NOTE: 8

HEAD

3

3

TEXT

Լուսաստըղ քիթ դըրցեց դուս, Գութան քըշէք դար ի դուս: Հոռովել
հօ՛ւ: Արտուտ թըռաւ իր բընէն, Լուս ծագեց աղօթրանէն: Քամին
անուշ շընկշընկաց, Թուփն ու ծաղիկ տընկտընկաց: Հօտաղներ,
շուտ վեր ելէք, Խարզան ու լըծեր լըծէք: Մաճկալ, նայէ դէմ
աղօթրան, Փառք տուր Աստծուն մէկ բերան Մըսրայ գոմէշ լըծի
տակ, Թող գըլորի պըզտիկ ակ:

The Morning Star has peeked out, Drive the plow out to the hill. *Horovel ho!*
The lark flew up from its nest, Light dawned from the place of prayer [the
East]. The sweet breeze rustled softly, The bush and flower began to nod.
Plowboys, rise up quickly, Yoke the whips and yokes [to the team]. Plowman,
look toward the place of prayer, Give glory to God with one voice. The buffalo
of *Msr* [is] under the yoke, Let the small wheel roll on.

EAP180-1-4-31_006R.jpg

NOTE

9

NOTE: 9

TEXT

Հոռովել տուր, մաճկալ ջան, Իմ ջան քո ջանին դուրբան:—
 Եզնարած եզներ տարաւ, Խանբաջին փըլաւ բերաւ:— Մութն
 ընկաւ, գութան թորկին, Մաճկալ, հօտաղ կը պառնկին: Մըրտօն
 պառնէ մէջ առուն, Կը գըռմըրայ վեր պառնուն: Հօտաղ, քե
 մատաղ, պառնի, Թող մեր չարկամ ակըռնի: Գառներ զմարիք
 կը ծըծին,— Քունն անուշ պըզտկին, մեծին:

Give [us a] *horovel*, dear plowman, May my life be sacrificed for yours!—
 The ox-herd drove the oxen away, Khanbaji brought the pilaf.— Darkness fell,
 they unyoked the plow, The plowman [and] the plowboy lie down [to sleep].
 Mrto lies down in the middle of the ditch, Snoring away on top of the old
 woman. Plowboy, [may I be] sacrificed for you, lie down, Let our ill-wisher
 burst [with envy]! The lambs suckle the mother ewes,— Sweet [be the] sleep
 of the small [and] the great!

EAP180-1-4-31_007L.jpg

NOTE

10

NOTE: 10

HEAD

4

4

TEXT

Հօ՛, — Օրհնեա՛լ է Աստուած, Յիշեա՛լ է Աստուած: Հօ՛, հօ՛,
 եօ՛-ա՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, Պռե՛րե, զո՛մեշ, հօ՛, հօ՛յ, եօ՛-ա՛. Ա՛ն, հա՛
 զոմեշ, հօ՛, հօ՛յ, եօ՛-ա՛. Տա՛ր, հա՛ զոմեշ, հօ՛, հօ՛յ, եօ՛: Լուսը
 լուսացաւ, Հա՛, հա՛, Փա՛ռք Քեզ, Տե՛ր. Բարին շատացաւ: Հէ՛, հէ՛,
 հէ՛, հէ՛, հօ՛, հօ՛յ. եօ՛-ա՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛. Պռե՛րե, զոմեշ, հօ՛,
 հօ՛յ, եօ՛-ա՛, Ա՛ն, հա՛ զոմեշ, հօ՛, հօ՛յ, եօ՛-ա՛. Տա՛ր, հա՛ զոմեշ, հօ՛,
 հօ՛յ, եօ՛: Աղօթրան բացուաւ, Հա՛, հա՛, Փա՛ռք Քեզ, փա՛ռք. Մեր
 ժամը լրցուաւ:

Ho!—Blessed is God, Remembered is God! Ho! ho! yo-a! ho! ho! ho! ho!
 Prere, [my] water-buffalo, ho! hoy! yo-a! Pull, come on, buffalo, ho! hoy!
 yo-a! Draw, come on, buffalo, ho! hoy! yo! The dawn has broken, Ha, ha!
 Glory to Thee, Lord! The good hath multiplied! Heh, heh, heh, heh, ho, hoy!
 Yo-a, ho, ho, ho, ho, ho! *Prere*, [my] buffalo, ho! hoy! yo-a! Pull, come on,
 buffalo, ho! hoy! yo-a! Draw, come on, buffalo, ho! hoy! yo! The [hour of]
 prayer hath opened, Ha, ha! Glory to Thee, glory! Our hour hath arrived.

EAP180-1-4-31_007R.jpg

NOTE

11

NOTE: 11

TEXT

Հե՛, հե՛, հե՛, հե՛, օ՛, հօ՛յ, եօ՛-ա՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛. Պռե՛րե,
 զո՛մեշ, հօ՛, հօ՛յ, եօ՛-ա՛. Ա՛ն, հա՛ զոմեշ, հօ՛, հօ՛յ, եօ՛-ա՛. Տա՛ր,
 հա՛ զոմեշ, հօ՛, հօ՛յ, եօ՛: Պռե՛րե, ջա՛ն, հօ՛ պո՛րօ, հօ՛ պոհ՛լզի,
 ջա՛ն. Հօռօլայ, հօռօլայ, քե՛ զուրբան. Շի՛մալ ջան, հօռօլայ, քե՛
 մեռնիմ. Լա՛չին ջան, հօռօլայ, հօռօլայ, հօռօլօ: Եզնարած քընի,
 Հա՛, հա՛. Վե՛ր կացեք, զուրա՛նուր, Գութանը բանի: Հե՛, հե՛, հե՛,
 հե՛, օ՛, հօ՛յ, եօ՛-ա, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛. Պռե՛րե, զոմեշ, հօ՛, հօ՛յ,
 եօ՛-ա՛, Ա՛ն, հա՛ զոմեշ, հօ՛, հօ՛յ, եօ՛-ա՛. Տա՛ր, հա՛ զոմեշ, հօ՛, հօ՛յ,
 եօ՛: Պռե՛րե, ջա՛ն, հօ՛ պո՛րօ, հօ՛ պոհ՛լզի, ջա՛ն. Հօռօլայ,
 հօռօլայ, քե՛ զուրբան. Շի՛մալ ջան, հօռօլայ, քե՛ մեռնիմ. Լա՛չին
 ջան, հօռօլայ, հօռօլայ, հօռօլօ:

Heh, heh, heh, heh, oh, hoy! Yo-ah, ho, ho, ho, ho, ho! *Prere*, buffalo, ho,
 hoy, yo-ah! Take [it], go on, buffalo, ho, hoy, yo-ah! Pull [it], go on, buffalo,
 ho, hoy, yo! *Prere*, dear [one], ho! *Proro*, ho! *Priwzi*, dear [one]!
 Horolay, *horolay*, [I would be] a sacrifice for you. Shimal, dear [one],
 horolay, may I die for you! Lachin, dear [one], *horolay*, *horolay*,
 horolo! The ox-herd sleeps, Ha, ha! Rise up, plow-hands, [Let] the plow
 work! Heh, heh, heh, heh, oh, hoy! Yo-ah, ho, ho, ho, ho, ho! *Prere*, buffalo,
 ho, hoy, yo-ah! Take [it], go on, buffalo, ho, hoy, yo-ah! Pull [it], go on,

buffalo, ho, hoy, yo! *Prere*, dear [one], ho! *Proro*, ho! *Priwzi*, dear [one]! *Horolay*, *horolay*, [I would be] a sacrifice for you. Shimal, dear [one], *horolay*, may I die for you! Lachin, dear [one], *horolay*, *horolay*, *horolo*!

EAP180-1-4-31_008L.jpg

NOTE

12

NOTE: 12

TEXT

Գալիս, գալիս է, Հա՛, հա՛. Ա՛յ, ճըլվը՛ստ, ճըլվը՛ստ, Ակը լալիս է:
Հե՛, հե՛, հե՛, հե՛, օ՛, հօ՛յ, Եօ՛-ա՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛. Պռե՛րե,
զա՛մեհ, հօ՛, հօ՛յ, Եօ՛-ա՛, Ա՛ն, հա՛ զոմեհ, հօ՛, հօ՛յ, Եօ՛-ա՛ Տա՛ր,
հա՛ զոմեհ, հօ՛, հօ՛յ, Եօ՛: Հօ՛յ, դո՛ւ ելաւ, հօ՛, ա՛, Հօ՛յ, դո՛ւ ելաւ,
հօ՛, ա՛, Հօ՛յ, դո՛ւ ելաւ, հօ՛, ա՛. Հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ,
Հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօ Հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօ
Հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօո Հօ՛յ, ռա՛ւել ա, հօ՛, ա՛, Հօ՛յ,
ռա՛ւել ա, հօ՛, ա՛, Հօ՛յ, ռա՛ւել ա, հօ՛, ա՛. Հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ,
հօոօ, Հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօո Հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ,
հօոօ, հօո Հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօոօ, հօո Հօ՛, դո՛ւ ելաւ, հօ՛:

It is coming, it is coming, Ha, ha! Ah, *chlv■st*, *chlv■st*, The [cart-]wheel
is weeping! He, he, he, he, o, hoy, Yo-ah, ho, ho, ho, ho, ho! *P'rere*, [my]
buffalo, ho, hoy, yo-ah, Take [it], go on, buffalo, ho, hoy, yo-ah, Pull [it], go
on, buffalo, ho, hoy, yo! Hoy, it has come out, ho, ah, Hoy, it has come out, ho,
ah, Hoy, it has come out, ho, ah! *Horo*, *horo*, *horo*, *horo*, *horo*,
Horo, *horo*, *horo*, *horo*, *horo*, ho, *Horo*, *horo*, *horo*, *horo*,
horo, ho, *Horo*, *horo*, *horo*, *horo*, *horo*, *horo*, *hor*, Hoy, it is
[plowed] ahead, ho, ah, Hoy, it is [plowed] ahead, ho, ah, Hoy, it is [plowed]
ahead, ho, ah! *Horo*, *horo*, *horo*, *horo*, *horo*, *Horo*, *horo*,
horo, *horo*, *horo*, *hor*, *Horo*, *horo*, *horo*, *horo*, *horo*,
hor, *Horo*, *horo*, *horo*, *horo*, *horo*, *hor*, Ho, it has come out,
ho!

NOTE

13

NOTE: 13

TEXT

Օրհնեա՛լ է Աստուած, Յիշեա՛լ է Աստուած: Մաճկալը մաճի՛, Ա՛յ հարեւոր, Օղերն ականջին: Հօտաղն է լալի, Քշի՛, ա՛յ լալիկ հօտաղ, Միջակն է գալի: Վարենք՝ շատանայ, Տո՛կան ջան, Տէրն ուրախանայ: Թա՛փ տուր՝ թեւ արա, Ա՛յ խոփ ու ձեւիչ, Շուռ տուր՝ սեւ արա: Օրհնեա՛լ է Աստուած, Յիշեա՛լ է Աստուած: Զօրանա՛ս, հօտաղ, Քշի՛ր, վառետուն. ես քեզի մատաղ. Վարենք՝ արտ անենք, Շեկիկ ջան, Զարին դարդ անենք:

Blessed is God, remembered is God! The plowman at the plow-tail, ah, old father, with earrings in his ears! The plowboy is weeping; drive [them] on, ah, weeping plowboy, the middle [ox] is coming! Let us plow that [the yield] may increase, dear Tokan, that the master may rejoice! Give impetus, make wings, ah, plowshare and coulter, turn [the soil] over, make it black! Blessed is God, remembered is God! May you grow strong, plowboy; drive [them] on to the furrow's end, may I be a sacrifice for you. Let us plow, let us make a field, dear Shekik, let us bring sorrow to Zar!

NOTE

14

NOTE: 14

TEXT

Եկաւ ու գընաց, Չրկոտրի սամին. Մեծ եզը մընաց. Թեին գործ գընենք, Ա՛յ կըտրիչ ուժուոր. Շուտ գըլուխ ելնենք: Օրհնեա՛լ է Աստուած, Յիշեա՛լ է Աստուած: Շալակ ես առել, Սե՛ւիկ ջան, Շալակդ առաւել: Ծի՛ր տուր, հա՛ ծրենք, Կարմի՛ր խընձորտուն, Հացն եկաւ ուտենք: Հողը սևանայ, Ծի՛րան ջան, Ուսըդ հովանայ: Հորիքն եկաւ, Քօի՛, ա՛յ լալիկ հօտաղ, Առաւելն եկաւ:

It came and went, May the yoke-pin not break; The great ox remained. Let us put [our] arms to work, O brave, mighty one; Let us quickly bring [it] to an end. Blessed is God, Remembered is God. You have taken up the burden, Dear little black one, May your burden increase! Give a furrow, let us keep turning, [You] red apple-orchard, The bread has arrived, let us eat! May the soil turn black, Dear Tsiran [apricot-colored one], May your shoulder cool! The *horik* has risen, *K'■i*, O babbling plow-boy, The morning star has risen!

EAP180-1-4-31_009R.jpg

NOTE

15

NOTE: 15

TEXT

Օրհնեա՛լ է Աստուած, Յիշեա՛լ է Աստուած: Կերանք
կըշտացանք, Փառք Իրան. Աստուած զոհացանք: Մաճկալ ջան,
վարէ՛, Սեր, մածուն կերար, Արտը շատ քար է: Սև հերկին աչէք,
Մուկն ի բերան մրկանուոր, Ա՛յ եզներ, քաշէք: Ա՛յ առաւել ա,
Սի՛րուն ջան, Շալակդ առաւել ա: Օրհնեա՛լ է Աստուած, Յիշեա՛լ
է Աստուած: Ա՛յ պապիս գութան, Աստըծու բան, Ակօսիդ
ղուրբան: Դէ՛, գոմշի ճուտ ես, Ծաղիկ եզր, Ա՛յ, ճիպոտ կուտես:
Blessed is God, remembered is God! We ate [and] were filled, glory [be] to
Him; God, we give thanks! Dear plowman, plow! Cream [and] matzoon you
ate; the field is full of stones. Look at the black fallow! The mouse in its
mouth, [O] kestrel, hey, [you] oxen, pull! Ah, it is too much, sweet dear, the
burden on your back is too much! Blessed is God, remembered is God! Ah, my
grandfather's plow, [the] work of God; [I am] a sacrifice to your furrow! Come
on, you young of the water-buffalo, [our] dappled ox, hey, you shall get the
switch!

EAP180-1-4-31_010L.jpg

NOTE

16

NOTE: 16

TEXT

Շալակըդ ծանր ա, Անունի՛դ մեռնեմ, Քէլքըդ շատ մանր ա:
Դարձէք աջ թևին, Ա՛յ խարզանտուն, Զօռ արէք Սևին: Օրհնեա՛լ է
Աստուած, Յիշեա՛լ է Աստուած: Ակը խորին է, Ճըլվըստ,
ճըլվըստ, Չարի փորին է: Վեր քաշի, հօտաղ, Ա՛նուշ ջան,
Շընչալուդ մատաղ: Ետակը լըծենք, Հոռովե՛լ տուէք, Միջակը
լըցենք: Միջակը հանենք, Ա՛յ ամուլուր, Գութանից պըրծնենք:

Your burden is heavy, May I die for your name! Your pace is very fine. Turn to
the right wing, O [ox-]whip-bearer, Put the force upon Seva [the black ox]!
Blessed is God, Remembered is God! The furrow-spring is deep, *Chlvst,
chlvst* [chirp, chirp], It is into the belly of the evil one! Pull up, [little]
plow-boy, O sweet soul, May I be a sacrifice for [every] breath of yours! Let us
harness the rear [oxen], Sing the *horovel* [plowing song], Let us hitch the
middle [oxen]! Let us unyoke the middle [oxen], O yoke-mate, Let us be done
with the plow!

EAP180-1-4-31_010R.jpg

NOTE

17

NOTE: 2

TEXT

Օրհնեա՛լ է Աստուած, Յիշեա՛լ է Աստուած: Դիկնահովին է, Օրն
անցաւ. Գոմշի գովին է: Ամպը հով արաւ, Դե՛, քաշե՛ք, Ցօղը ծով
արաւ: Ապրի հօտաղը, Քշի՛, ա՛յ տըղայ, Մորթենք մատաղը:
Հոռովելը տանք, Ա՛յ կարմիր գըլուխ, Առաւել դուրս գանք:
Օրհնեա՛լ է Աստուած, Յիշեա՛լ է Աստուած: Վարենք մատաղի,
Խերն ու բարին մեզ, Չարկամ կատաղի: Ակօսն ոսկի ա, Ա՛յ
տափը ճըղի, Մաճկալ խօսքի ա:

Blessed is God, remembered is God! It is the evening breeze, The day has
passed; It is [time for] praise of the buffalo. The cloud made a cool breeze,
Come on, pull! The dew turned into a sea. Long live the plowboy! Drive
[them], O boy, Let us slaughter the sacrificial offering! Let us sing the

horovel, O red-head, Let us come out ahead! Blessed is God, remembered is God! Let us plow for the sacrificial offering; Goodness and blessing to us, [And] let the ill-wisher go mad! The furrow is gold, O, tear open the flat ground, The plowman speaks the word!

NOTE

2

NOTE: 17

EAP180-1-4-31_011L.jpg

NOTE

18

NOTE: 18

TEXT

Հոռովել տուէք, Ա՛յ մուրտարտուն, Չարկամ փախցըրէք: Ելա՛ւ, հա՛, ելա՛ւ, Մըռընչոցիդ մատաղ, Գութանը ելաւ: Օրհնեա՛լ է Աստուած, Յիշեա՛լ է Աստուած: Սարին հովել է, Ապրի՛ օրավար, Տէրը գովել է: Աստըծուն փառք տանք, Մա՛ճկալ ջան, Գութանը թո՛ղ տանք: Օրհնեա՛լ ես, Աստուած, Փա՛ռք Քեզ, փա՛ռք, Յիշեա՛լ ես, Աստուած: Օրհնի՛ մեր գութան, Աստըծու բան, Օրհնեա՛լ է մեր բան:

Sing the *horovel*, O, [you] lazybones, Drive off the ill-willed! It has set off, yes, it has set off, May I be a sacrifice to your bellowing, The plow has set off! Blessed is God, Remembered is God! A cool breeze has blown on the mountain, Long live the day-laborer, The Master has praised [him]! Let us give glory to God, Dear plowman, Let us unyoke the plow! Blessed art Thou, God, Glory to Thee, glory! Remembered art Thou, God! May our plow be blessed, [This] work of God, Blessed is our work!

EAP180-1-4-31_011R.jpg

NOTE

19

NOTE: 19

HEAD

TEXT

Կոտ ու կէս կորեկ ունիմ ցանելու համար, Ցանելու համար.
 Ճընճուղներ ժողվան եկան ուտելու համար, Ուտելու համար.
 Կըզուայ քար առայ գետնէն զարնելու համար, Զարնելու համար.
 Թռան,գացին բերդի տանիս գանգտելու համար, Գանգտելու
 համար. Ղասաբներ ժողվան եկան մորթելու համար, Մորթելու
 համար. Պառաւներ ժողվան եկան փետրելու համար, Փետրելու
 համար. Նորհարսներ ժողվան եկան դեղմաշկի համար,
 Դեղմաշկի համար. Աղջիկներ ժողվան եկան դեղդըրի համար,
 Դեղդըրի համար: Երէցներ ժողվան եկան օրհնելու համար,
 Օրհնելու համար. Ըռեսներ ժողվան եկան խորվածի համար,
 Խորվածի համար. Համբաներ ժողվան եկան գովելու համար
 Գովելու համար. Ազաբներ ժողվան եկան թամաշի համար,
 Թամաշի համար:

I have a *kot* and a half of millet for sowing, For sowing. Sparrows gathered [and] came for eating [it], For eating [it]. I took a *k■zva* stone from the ground for striking [them], For striking [them]. They flew [and] went to the roof of the fortress for complaining, For complaining. Butchers gathered [and] came for slaughtering, For slaughtering. Old women gathered [and] came for plucking [feathers], For plucking [feathers]. Newlyweds gathered [and] came for yellow skin, For yellow skin. Maidens gathered [and] came for yellow down, For yellow down. Priests gathered [and] came for blessing, For blessing. *Rres*es gathered [and] came for roast meat, For roast meat. *Hamba*s gathered [and] came for praising, For praising. Bachelors gathered [and] came for the spectacle, For the spectacle.

EAP180-1-4-31_012L.jpg

NOTE

TEXT

Ա՛յ ճընճղիկ, Կարմիր տոտիկ, Սիպտակ փորիկ, Ուտեն կըտիկ, Խըմեն ջըրիկ, Առուի եզրիկ, Պըստիկ—մըստիկ, Փախչեն, երթան Ման գալու համար: Կոտ ու կէս գարի ունիմ ցանելու համար Տունը մէկ վեցկի տըւէք վարելու համար. Տունը մէկ մըշակ տըւէք ցանելու համար. Տունը մէկ մանկեռ տըւէք տափելու համար Տունը մէկ ջըրկալ տըւէք ջըրելու համար. Տունը մէկ մանգաղ տըւէք քաղելու համար Տունը մէկ հընձուր տըւէք հընձելու համար Տունը մէկ մըշակ տըւէք կապելու համար. Տունը մէկ մըշակ տըւէք բարդելու համար. Տունը մէկ հաչակ տըւէք դիգելու համար. Տունը մէկ սէլուոր տըւէք կըրելու համար. Ճընճուղներ չըլնի ցըրուեն ուտելու համար Ա՛յ ճընճղիկ, եայլն:

Ah, little sparrow, Red little foot, White little belly, [Let them] eat little grain, Drink little water, [At] the brook's little edge, Tiny-weeny [ones], [Let them] flee, go To wander about. I have a *kot* and a half of barley to sow; Give one six-ox team from each house for plowing; Give one laborer from each house for sowing; Give one harrow from each house for leveling; Give one water-master from each house for irrigating; Give one sickle from each house for weeding; Give one reaper from each house for reaping; Give one laborer from each house for binding; Give one laborer from each house for stacking; Give one pitchfork from each house for heaping; Give one cart-driver from each house for hauling; Lest the sparrows scatter [it] to eat. Ah, little sparrow, etc.

EAP180-1-4-31_012R.jpg

NOTE

21

NOTE: 21

TEXT

Կոտ ու կէս ցորեն ունիմ կալսելու համար. Տունն երկու ջարջառ տըւէք ծեծելու համար. Տունն երկու եզը տըւէք լըծելու համար. Տունն երկու քառէչք տըւէք էրնելու համար. Տունն երկու մաղ

Ժողվեցէք մաղելու համար. Տունն երկու մարդ ժողվեցէք չափելու համար. Տունն երկու ջաղաց տըլէք աղալու համար. Տունն երկու տաշտ ժողվեցէք խըմորի համար. Տունն երկու կընիկ տըլէք հունցելու համար. Տունն երկու թոնիր տըլէք թըխելու համար. Տունն երկու մարդ ժողվեցէք ուտելու համար. Ճընճուղներ չընի ժողվեն ուտելու համար: Ա՛յ ճընճղիկ, Կարմիր տոտիկ, Սիպտակ փորիկ, Ուտեն կըտիկ, Խըմեն ջրիկ, Առուի եզրիկ, Պըստիկ—մըստիկ, Փախչեն երթան Ման գալու համար:

I have a *kot* [measure] and a half of wheat for threshing. Give two threshing-sleds [from each] house for beating [the grain]. Give two oxen [from each] house for yoking. Give two winnowing-forks [from each] house for winnowing. Gather two sieves [from each] house for sifting. Gather two men [from each] house for measuring. Give two mills [from each] house for grinding. Gather two troughs [from each] house for [the] dough. Give two women [from each] house for kneading. Give two *tonirs* [earthen ovens] [from each] house for baking. Gather two men [from each] house for eating. Let no sparrows gather to eat! O little sparrow, Red little foot, White little belly, Let them eat grain, Let them drink water, At the brook's edge, Tiny little ones, Let them flee and go To wander about.

EAP180-1-4-31_013L.jpg

NOTE

22

NOTE: 22

HEAD

6

6

TEXT

Կայնել եմ՝ գալ չեմ կարող, Լըցուել եմ՝ լալ չեմ կարող. Քանի որ գընացել ես, Եա՛ր ջան, Անունըդ տալ չեմ կարող: Աչքերըս ճամբիդ մընաց, Խելքըս ինձանից գընաց. Քո սիրուն, իմ գըլխի տէր, Եօթն օր մընացի քընած: Լալուարայ ջուրը սառն ա,

Օտարութիւնը դառն ա. Տունըդ դարձիր, իմ աղբէր, Բոլորքըս
պըստիկ գառն ա:

I have stood [here], I cannot come; I am choked [with tears], I cannot weep.
Since you have departed, Ah, dearest beloved, I cannot [even] speak your
name. My eyes remained upon your road, My senses have fled from me; For
love of you, O master of my head, Seven days did I remain asleep. The water
of Lalvar is cold, [Life in] foreign lands is bitter; Turn back to your home, my
brother, All around us are little lambs.

EAP180-1-4-31_013R.jpg

NOTE

23

NOTE: 23

HEAD

7

7

TEXT

Բարձր սարերու հովիկ Վար իջել դռնական է ծեծել. Նորուկ
ջահելուկ հարսնուկ Գիտցել թէ դարիբն է դարձել: Զարթնել է ու
վեր ելել, Ու իջել դռնական է բա ել. Տեսել, որ իր մարդը չէ,
Մոլորել ու ետ է դարձել: Կեսրակը հարցմունք արել. «Հարսնուկ,
քո որտեղդ է ցաւել»: —Մայրիկ, քո որդուդ սիրուն Իմ ամեն
տեղիկս է ցաւել:— «Մի լար, մի տըխրիր, հարսնուկ. Գիր կանեմ,
որդիս կըբերեմ»: —Գիր անես, որդիդ բերես՝ Աստղծու լուսուն
տիրանաս. Գիր չանես ու չըբերես՝ Կանիծեմ ու քար կըդառնաս:

A breeze from the high mountains Came down [and] knocked at the little door.
The tender, youthful little bride Thought that the exile had returned. She awoke
and rose up, And went down [and] opened the little door; She saw that it was
not her husband, She grew bewildered and turned back. The little
mother-in-law asked: "Little bride, where does it ache you?" —"Mother, for
the love of your son, Every part of me aches." —"Weep not, grieve not, little
bride; I shall cast a charm, [and] bring my son." —"If you cast a charm [and]

bring your son, May you attain God's light; If you do not cast a charm and do not bring [him], I will curse [you] and you shall turn to stone."

EAP180-1-4-31_014L.jpg

NOTE

24

NOTE: 24

HEAD

8

8

TEXT

Արօրն ասաց տատրակ հաւքուն. «Ինչի՞ կու լաս կուց կուց արին, Երթայ լըցուի բարակ առուն»: Տատրակն ասաց արօր հաւքուն. «Գընաց գարուն, եկաւ աշուն, Կըտրտու ջըրիկ աղբիւրներուն, Կըտրտու խոտիկ ծաղիկներուն, Կըտրտու ձէնիկ կաքաններուն. Էնքան պիտի լամ երերուն, Արին կաթէ իմ աչքերուն,— Ես ի՞նչ անեմ իմ ձագերուն»: Ասաց. «Դու մի լա էս աշուն, Չէ վաղ կու գայ բարի գարուն, Լոյս կը բացուի վեր աշխարհուն, Դուռ կը բացուի խեղճիկներուն. Ես քեզ կառնեմ իմ թևքերուն, Թըռնեմ բանձրիկ վեր ծառերուն,

The *aror*-bird said to the turtle-dove bird: "Why do you weep clots of blood, [So that it] goes and fills the narrow brook?" The turtle-dove said to the *aror*-bird: "Spring has gone, autumn has come, The sweet water of the springs is cut short, The sweet grass [and] flowers are cut short, The sweet voice of the partridges is cut short. So much must I weep, trembling, [That] blood drips [from] my eyes,— What shall I do for my nestlings?" [He] said: "Do not weep this autumn, For tomorrow the good spring will come, Light will dawn over the world, A door will open for the poor wretches. I shall take you upon my wings, [And] fly high up above the trees,

EAP180-1-4-31_014R.jpg

NOTE

25

NOTE: 25

TEXT

Տանեմ, Հանեմ վեր սարերուն, Բուն կը դընեմ մէջ քարերուն, Տուն
կը շինեմ մէջ գազերուն, Երթիկ բանամ դէմ Հով քամուն, Թոնիր
թաղեմ մէջ այրերուն, Ծուխ կը Հանեմ Հետ ամպերուն, — Մեր
ցաւ կը տանք Հարաւ քամուն: Գընաց աշուն, եկաւ գարուն,
Կաթէր ջըրիկ աղբիւրներուն, Երթար, լըցուէր Բարակ առուն.
Աղբրանց-արին մէջ քարերուն, Դեղին սուսուն վեր սարերուն,
Փունջ մանուշակ մէջ ձորերուն. Կանաչ կարմիր գոյն գոյն
ծաղկունք, Դաշտերն ամեն էրունք, թըռչունք. Ձէնիկ կու գայ
գառնիկ, մաքուն, — Մեր ապրելիք վեր Աստըծուն:

I shall bear [it] away, lead [it] up to the mountains, I shall make a nest amidst
the rocks, I shall build a house amidst the reeds, I shall open a smoke-hole
facing the cool wind, I shall embed a *tonir* amidst the caves, I shall send
forth smoke with the clouds,— We shall give our sorrow to the south wind.
Autumn departed, spring arrived, The clear water of the springs dripped, It ran
and filled the slender brook. Blood-of-brethren amidst the rocks, Yellow lily
up on the mountains, A bunch of violets amidst the ravines. Green, red,
many-colored flowers, All the fields [teeming with] beasts [and] birds. The
sweet call of lamb [and] ewe resounds,— Our life [rests with] God on high.

EAP180-1-4-31_015L.jpg

NOTE

26

NOTE: 26

HEAD

9

9

TEXT

Ամպել ա, ձին չի գալի, Մըթնել ա, տուն չի գալի.— Հեռու
ճանապարհի ես, Աչքերիս քուն չի գալի: Կանչում եմ, կանչում եմ,

եա՛ր, արի՛, եա՛ր, Մուրն ընկաւ, տո՛ւն արի, անջիգեա՛ր եար: Էս գիշեր կանցնի դըժուար, Կերթայ բարակ ու երկար. Իմըս որ ախ ու վախով, Քոնըդ ինչպէս կանցնի, եա՛ր: Ձորերս ի վեր հանդեր ա, Ջուրը տունըս քանդեր ա. Շուտ արա, յետ դարձիր, եկ.— Սիրածըդ տանն անտէր ա:

It has clouded over, [yet] no snow falls, It has grown dark, [yet] he does not come home.— You are on a distant road, No sleep comes to my eyes. I call, I call: *yar*, come, *yar*! Darkness has fallen, come home, [my] heartless *yar*! This night will pass with difficulty, It will drag on, slender and long. Mine [will pass] with sighs and laments, [But] how will yours pass, *yar*? Up through the gorges lie the open fields, The water has wrecked my house. Make haste, turn back, come!— Your beloved is left forlorn at home.

EAP180-1-4-31_015R.jpg

NOTE

27

NOTE: 27

HEAD

10

10

TEXT

Պարտքով կովը ծախեցին, Եա՛ր, եա՛ր. Ձըմեռ տըրին բուռնուզին. Եա՛ր, եա՛ր. Ընկել եմ սար սար Ինչպէս խելագար. Բուռնուզ պատէն կախեցին, Եա՛ր, եա՛ր. Մուրհակն ընկաւ մեր վըզին: Եա՛ր, եա՛ր. Ընկել եմ սար սար Ինչպէս խելագար: Ձիւնն եկաւ, գետինն առաւ, Կեսրարըս պարտքով մեռաւ. Ես պըզտիկ, եարըս պըզտիկ, Հոգսը միտքը մեզ տարաւ: Սիրտըս լըցուել ա կըրակ, Ինձ ազատէք, թէ կարաք. Թէ չէ՝ էգուց էս ցաւից Ես կը մեռնիմ անդանակ:

They sold the cow for debt, *Yar, yar.* In winter they gave [it up] to the *burnuz*, *Yar, yar.* I have fallen [to wandering] from mountain to mountain

Like one gone mad. They hung the *burnuz* from the wall, *Yar, yar.* The debt-bond fell upon our neck. *Yar, yar.* I have fallen [to wandering] from mountain to mountain Like one gone mad. The snow came, it covered the ground, My father-in-law died in debt. I [am] little, my beloved is little, Anxiety [and] care have swept us away. My heart is filled with fire, Free me, if you can; Else, tomorrow from this grief I shall die without a knife.

EAP180-1-4-31_016L.jpg

NOTE

28

NOTE: 28

HEAD

11

11

TEXT

Ղարիբ եմ Կարս գընացի, Ղարիբ տեղ հարս գընացի. Մա'յրիկ ջան. Փոքրուց ես օր չը տեսայ, Անկեսուր հարս մընացի: Մա'յրիկ ջան: Ղարիբ եմ, տեղըս քար ա, Ղարիբութիւն դըժուար ա. Աստուած սիրէք, Բան չասէք, Ղարիբն էս ի'նչ անճար ա: Ես ղարիբ եմ՝ ջուր չըկայ, Սարերին աղբիւր չըկայ. Վախենամ ղարիբ մեռնեմ, Վըրէս մէր ու քուր չը գայ: Սև եմ, սևաւոր հաւք եմ, Դեղին թևաւոր հաւք եմ. Ինձ մի բաց թողէք, թըռչեմ, Երամի սովոր հաւք եմ:

A stranger, I went to Kars, To a strange place I went as a bride. Dear mother! [Mayrik jan] From childhood I saw no [happy] days, A mother-in-law-less bride I remained. Dear mother! A stranger am I, my bed is stone, Life as a stranger is hard. For God's love, say nothing [against me], Oh, how helpless is the stranger! I am a stranger—there is no water, On the mountains there is no spring. I fear I may die a stranger, [And] neither mother nor sister will come over me. Black am I, a bird in mourning, A bird with yellow wings am I. Do not release me, [let me] fly, I am a bird accustomed to the flock.

EAP180-1-4-31_016R.jpg

NOTE

29

NOTE: 29

HEAD

12

12

TEXT

Ես աղջիկ եմ, հէր չունիմ, Վա՛յ, լե, լե, լե՛, լե, լե, լե՛, լե, լե, լե՛. Մի
սըրտացաւ տէր չունիմ. Վա՛յ, լօ, լօ, լօ՛, լօ, լօ, լօ՛, լօ, լօ, լօ՛. Հօրից,
մօրից զըրկըւած՝ Վա՛յ, լե, լե, լե՛, լե, լե, լե՛, լե, լե, լե՛. Աշխատող
աղբէր չունիմ: Վա՛յ, լօ, լօ, լօ՛, լօ, լօ, լօ՛, լօ, լօ, լօ՛: Ղարիբ հաւքը
բուն չունի, Որբ աղջիկը տուն չունի. Ինձ նըման սևաբախտը
Աշխարհքումըս ի՞նչ ունի: Ծագեց արևը սարէն, Կանչեց կաքաւը
քարէն. Սիրածս էլ ա ինձ տըւէք, Լաւանայ սըրտիս եարէն:

I am a maiden, I have no father, *Vay, le, le, le*, *le, le, le*, *le, le, le*. I have
no compassionate master [to care for me]. *Vay, lo, lo, lo*, *lo, lo, lo*, *lo, lo,
lo*. Deprived of father, of mother, *Vay, le, le, le*, *le, le, le*, *le, le, le*. I
have no working brother. *Vay, lo, lo, lo*, *lo, lo, lo*, *lo, lo, lo*. The
stranger bird has no nest, The orphan girl has no home. What does an ill-fated
one like me Possess in this world? The sun rose from behind the mountain, The
partridge called from the stone. Give me too my beloved, That the wound of
my heart may heal.

EAP180-1-4-31_017L.jpg

NOTE

30

NOTE: 30

HEAD

13

13

TEXT

Աղջիկ եմ տանը դըրած, Արծաթ եմ ոսկեջըրած.
 Նայ,նայ,նայ,նայ,նայ,նայ,նայ,նայ,նայ. Հօրն ու մօրըս ի՞նչ
 ասեմ,— Ճակատիս էս ա դըրած: Սիրել եմ, առնում եմ
 սիրատերըս, Առնում եմ, չի տալիս անսիրտ մերըս: Սիրել եմ
 սիրեկանըս, Սիրել, մընացել տանըս. Ա՛հ արա, երկիւղ արա, Մի
 էրի ջիւան ջանըս: Մի ծառ ունիմ ծիրանի, Քամին տերև կը
 տանի. Քա՛մի, ինձնից արի, տա՛ր, Անուշ եարիս մատանի:
 Մատանի ոսկեջըրած,— Ա՛յ տըղայ, դու ինձ դըրած. Պատճառին
 ի՞նչ մեղք ունի, Ես քո սիրով շըղթայած:

I am a maiden kept at home, I am silver gilded over with gold. *Nay, nay, nay,
 nay, nay, nay, nay, nay, nay, nay.* What can I say to my father and mother?—
 This is what was written upon my brow. I have loved, I shall take my beloved,
 I shall take [him], [yet] my heartless mother will not give [me]. I have loved
 my sweetheart, Loved [him], [yet] remained in my home. Sigh, [then], have
 fear [of God], Do not burn my youthful soul! I have an apricot tree, The wind
 will bear away its leaves. O Wind, come from me and bear A ring to my sweet
 beloved! A ring gilded over with gold,— Ah, lad, you who have laid claim to
 me! What fault is it of the cause, When I am bound by your love?

EAP180-1-4-31_017R.jpg

NOTE

31

[NOTE: 31]

HEAD

14

14

TEXT

Հարբել եմ ու չեմ գինով, Ես կայրիմ ու չեմ կըրակով: Հագել եմ
 սիրու շապիկ, Աղուորի դուռը կայնելու: Աղուորն ալ ներսէն ի
 դուրս, Ծոցը լի կարմիր խընձորով: Ասի՝ թէ հատ մի առնեմ,
 Թունգ ելաւ թուխ աչքը լալով: Լացաւ ու լալով ասաւ. «Եա՛ր, ինձ

խաղբ արիր ցերեկով. «Բըռնեցիր զօռով ճօռով, Պագ արիր հազար նազերով. «Այն մէկ ցերեկուան պագը, Որ կարժէ հազար գիշերուան»:

I am drunk, yet not with wine; I burn, yet not with fire. I have put on the shirt of love, To stand at the door of the fair one. And the fair one [came] from inside out, Her bosom full of red apples. I said, “Let me take a single one,” [When] up rose the dark-eyed one in tears. She wept, and weeping, she said: “O [my] *yar*, you brought shame upon me in broad daylight; “You seized [me] by sheer force, You kissed [me] with a thousand enticements— “That single daylight kiss, Which is worth a thousand nights.”

EAP180-1-4-31_018L.jpg

NOTE

32

NOTE: 32

HEAD

15

15

TEXT

Ա՛յ աղջիկ, ծամով աղջիկ, Վա՛յ, ծամո՛ւմ աղջիկ, Շաքարից համով աղջիկ. Ընջաւոր,փընջաւոր, ա՛յ, ծամո՛ւմ աղջիկ, Կարճըլիկ,կուճըլիկ, վա՛յ,համով աղջիկ: Ունքերըդ խելքըս տարաւ, Վա՛յ, խելքըս տարաւ, Թուխ աչքերըդ ծով աղջիկ: Ընջաւոր,փընջաւոր,ա՛յ, ծամո՛ւմ աղջիկ, Կարճըլիկ,կուճըլիկ,վա՛յ,համո՛ւմ աղջիկ: Կապել ես քիրման գօտիկ, Վա՛յ, քիրման գօտիկ, Մարդ չես թողնում քեզ մօտիկ. Տեսքով ես, համով, հոտով, Վա՛յ, համով, հոտով. Քան ըզծաղիկ խորոտիկ: Գըլուխըդ բարձրը բըռնի, Վա՛յ, բարձրը բըռնի, Շէկ տըղէն քեզի մեռնի. Ինձի տան արար աշխարհք, Վա՛յ, արար աշխարհք . Ես ուրիշին չեմ առնի:

Ah, [thou] girl, [thou] tressed girl, Ah, [thou] tressed girl, Girl sweeter than sugar! Tasseled and fringed, ah, [thou] tressed girl, Petite and dainty, ah, [thou] sweet girl! Thy brows have stolen away my wits, Ah, stolen away my wits, Thy dark eyes [are like] a sea, [O] girl! Tasseled and fringed, ah, [thou] tressed girl, Petite and dainty, ah, [thou] sweet girl! Thou hast bound [about thee] a Kirman girdle, Ah, a Kirman girdle, Thou sufferest no man [to come] near thee; Thou art fair of form, with sweet taste and scent, Ah, with sweet taste and scent, Comelier than a flower! Hold thy head high, Ah, hold [it] high, May the fair-haired youth die for thee! Though they give unto me the entire world, Ah, the entire world, I shall take no other [to wife]!

EAP180-1-4-31_018R.jpg

NOTE

33

NOTE: 33

HEAD

16

16

TEXT

Սափորըն ուսիս դրրի, Զա՛ն, եարո՛ ջան. Երթամ աղբիւրը ջրրի.
 Զա՛ն, եարո՛ ջան. Ինչ փուշ գայ իմ առջևը, Զա՛ն, եարո՛ ջան.
 Չար աչքի սրբտով խրրի: Զա՛ն. եարո՛ ջան, ջա՛ն. եարո՛ ջան. Ես
 սիրեցի, ես առայ: Արևը մէրը մըտաւ, Սիրունը տէրը գըտաւ.
 Օտարի վատ խօսքերը Իրանց սրբտի մէջ փըտաւ: Աշխարհի
 մէջ տէր ունիմ, Եարիս վըրայ սէր ունիմ. Ճակատը բաց՝ խօսքի
 տէր, Ինձի պահող հէր ունիմ:

I set the pitcher on my shoulder, *J■n, y■ro j■n* [Ah, sweet beloved], Let me go to the spring for water, *J■n, y■ro j■n*, Whatever thorn may lie before me, *J■n, y■ro j■n*, May it pierce the heart of the evil eye! *J■n, y■ro j■n, j■n, y■ro j■n*, I loved, [and] I took [him for mine]. The sun sank down [to rest], The fair one found her master. The ill words of strangers Rotted in their own hearts. In [this] world I have a master, For my beloved I have love; Open-browed [and] true to his word, I have a father who keeps me.

Հօ՛ղալլօ, ջա՛ն, հօ՛ղալլօ, ջա՛ն, հօղալլօ, Աղջի՛կ սիրուն, աղջի՛կ
անուշ, դալալլօ: Կայնել ես աղբերակին, Հօ՛ղալլօ, ջա՛ն,
հօ՛ղալլօ: Շող կը տաս արեգակին՝ Դա՛լալլօ, ջա՛ն, դա՛լալլօ: Քո
շող երեսին մեռնեմ, Հօ՛ղալլօ, ջա՛ն, հօ՛ղալլօ: Ունքերիդ
աղեղնակին: Դա՛լալլօ, ջա՛ն, դա՛լալլօ: Մազերըդ ոլորել ա,
Աչքերըդ բոլորել ա. Երկ՛օր ա, չէի տեսել, Իմ սիրտը մոլորել ա:
Փող ես ուզում, քեզ փող տամ, Ոսկի տամ, ոչ թէ հող տամ. Թէ
դըրան էլ հաւան չես, Հոգիս հանեմ, քեզ փոխ տամ:

Hodal-lo, jan, [my dear], *hodal-lo, jan, hodal-lo,* Pretty girl, sweet girl,
dalal-lo. You have stood by the little spring, *Hodal-lo, jan, hodal-lo,*
Casting a beam to the sun; *Dalal-lo, jan, dalal-lo.* May I die for your radiant
face, *Hodal-lo, jan, hodal-lo,* [And] for the little bow of your eyebrows;
Dalal-lo, jan, dalal-lo. Your hair is plaited in curls, Your eyes are rounded
[and bright]. It has been two days [since] I had not seen [you], [And] my heart
has gone astray. If you want money, let me give you money, Let me give gold,
not earth; If you are not pleased even with that, Let me draw out my soul [and]
give it to you in exchange.

NOTE: 35

HEAD

18

18

TEXT

Խընձոր ունիմ կըծած ա, Չորս բոլորն արծաթած ա, Ափներում
մեխակած ա, Մէջը ոսկով լըցած ա: Մերիկա ուզեց, չը տըլի,
Հերիկա ուզեց, չը տըլի, Աբէրս ուզեց, չը տըլի,— Անուշ եարի
ղըրկած ա:

I have an apple, [it is] bitten, All four sides are plated with silver, In the palms
[it is] studded with cloves, Inside, [it is] filled with gold. My mother asked for
[it], I gave [it] not, My father asked for [it], I gave [it] not, My brother asked
for [it], I gave [it] not,— [For] it is sent by [my] sweet beloved.

EAP180-1-4-31_020L.jpg

NOTE

36

NOTE: 36

HEAD

19

19

TEXT

Էս առուն ջուր է գալի, Մի տեսէք—ուր է գալի. Հե՛յ, գալիս է, հե՛յ,
սեր անե. Քենին մահանա արել, Իր եարին հիւր է գալի: Հե՛յ,
գալիս է, հե՛յ, սեր անե: Վարդ եմ քաղել մաղերով, Վէր եմ դըրել
շաղերով. Արի, իմ սիրեկան եար, Առաջ գամ քեզ տաղերով:
Տանըս տակին կայ նըռնի, Ես բարձ բերեմ դու կըռնի, Ես դու մի
բաղում պիտենք, Դու չինարի, Էս նըռնի:

Water is flowing in this brook, Look and see—where it is flowing! Hey, it
comes! Hey, let him make love! The sister-in-law [*k'eni*] has made an
excuse, She comes as a guest to her beloved [*yar*]! Hey, it comes! Hey, let

him make love! I have gathered roses by the sieve-full, I have laid [them] down with dew upon them. Come, my sweet beloved [*yar*], [That] I may come before you with songs [*tagh*s]. Below my house there stands a pomegranate tree; Let me bring a pillow, and you [lay your] arm. You and I are meant for one garden: You [shall be] the plane tree, [and] I the pomegranate tree.

EAP180-1-4-31_020R.jpg

NOTE

37

NOTE: 37

HEAD

20

20

TEXT

Առաւօտ լոր մըտաւ արտ, Վա՛խ, Աչքըս առաւ, եղաւ դարդ,—
Վա՛խ. Կու նըմանէր քաֆուր վարդ: Վա՛խ. Լո՛րիկ լոր, լո՛րիկ լոր,
լո՛րիկ լոր, լո՛րիկ, Կանաչ լորիկ, կարմիր լորիկ, Անուշ լորիկ,
սիրուն լորիկ, Վառ վառ լորիկ, լորիկ լորիկ. Լոր,լո՛ր իմ,լոր,լո՛ր
իմ,լոր,լո՛ր իմ,լորիկ: Առաւօտ բարի լուսուն, Ես մայիլ եմ քո
տեսուն, Լորիկ, դու իմ սըրտի սուն: Առաւօտ բարի լուսուն, Քո
խալան հարիւր յիսուն, Համր'ի դն'ի վեր քուրսուն:

In the morning the quail entered the field, Vakh! [It] caught my eye, and became [my] sorrow,— Vakh! It was like unto a camphor rose: Vakh! Quail, quail, quail, quail, quail, quail, quail, Green quail, red quail, Sweet quail, lovely quail, Bright, bright quail, quail, quail; Quail, my quail, quail, my quail, quail, my quail, quail. In the morning, at the break of dawn, I am enraptured by your sight; O quail, you are the pillar of my heart. In the morning, at the break of dawn, Your moles [number] one hundred and fifty; Count them and place [them] upon the chair.

EAP180-1-4-31_021L.jpg

NOTE

38

NOTE: 38

HEAD

21

21

TEXT

Եօթն օր, եօթ գիշեր Շաղկամն ի գօտիս թոռմըշեր, Եար մեզիկ
դըռնէն չ'ելներ, Փըշուր մի սիրտ մեզիկ հովներ: Վա՛յ, լօ՛, վա՛յ,
լօ՛, վա՛յ, լօ՛, վա՛յ, լօ՛: Եարսի խռովաւ, Շաղկամ թոռումաւ. Հովիւ
խըռովաւ, Ոչխար մոլորաւ. Բերուոր շիւարաւ. Կըթոց գըլորաւ:
Արի՛, եա՛ր, արի՛, խըռով մի՛ կենա, Աստըւորիս բան ձի, քե չի՛
մընա: Առնեմ ըզդամբուրէս, Ելնեմ քու մամու երդիս, Զիմ կաքու
ձէն լըսես, Անուշ քընէդի զարթիս:

Seven days, seven nights, The turnip in my belt has withered, [My] beloved
does not come out to us from the door, [So that] our heart might cool a little.
Vay, lo! Vay, lo! Vay, lo! Vay, lo! My beloved took offense, The turnip
withered; The shepherd took offense, The sheep went astray; The reaper grew
bewildered, The milking-pail overturned. Come, [my] beloved, come, do not
remain aggrieved, The affairs of this mortal world shall not endure for me,
[nor] for thee. Let me take my tambour, Let me climb upon thy grandmother's
roof-opening, That thou mayest hear my partridge-voice, [And] awaken from
thy sweet sleep.

EAP180-1-4-31_021R.jpg

NOTE

39

NOTE: 39

TEXT

Բոստան եմ դըրե Վերն էն դարին. Աստուած չէն պահէ Էս
տարուան տարին. Շամամ մի չեղաւ. Ուղարկեմ եարին: Արի՛,
եա՛ր, արի՛, խըռով մի՛ կենա, Աստըւորիս բան ձի, քե չի՛ մընա:
Աղջի, Էրեցայ քու դարդէն, Գամ նըստիմ քու հէրանց բաղչէն,

էնքան զարնեմ, էնքան ասեմ, Զուր հալի միս, թափի իմ ջանէն:
Արթուն, թէ քընած. Ընկել եմ քու փէշ. Խոցերըս շատ են, Մի
անիր ինձ գէշ. Կը մեռնիմ սիրովդ, Կը տեսնես իմ լէշ: Կանչեմ
եա՛ր, արի՛, — եարիկ ձեն չի՛ տայ, Ընկեր քաղցըր քուն. անունս էլ
չի տայ:

I planted a melon-patch Up on yonder slope. May God not preserve This
[ill-fated] year of years! Not a single sweet-melon grew To send to [my]
beloved. Come, [my] love, come, do not remain aggrieved, The affairs of this
mortal world are [fleeting] as a horse, nothing will remain for thee. O girl, I
have burned from grief over thee, Let me come and sit in thy father's garden;
So much shall I strike [the instrument], so much shall I sing, That my flesh
shall melt like water and drop from my body. Awake or asleep, I have fallen at
[the hem of] thy skirt. My wounds are many, Do not treat me ill. I shall die of
thy love, Thou shalt see my corpse. I call, "Come, [my] love!"—the beloved
makes no reply, [She has] fallen into sweet slumber, [she] will not even utter
my name.

EAP180-1-4-31_022L.jpg

NOTE

40

NOTE: 40

HEAD

22

22

TEXT

Էսօր քեզ աղով ինձ էնքան են զարկած, Զիմ արիւն գըզած
բամբկով են բըռնած. Հում աբըրշումով վերքերս են կարած,
Նաբաթ շաքարով խոցերս են քաղած: Վա՛յ, լօ՛, վա՛յ, լօ՛, վա՛յ,
լօ՛, վա՛յ, լօ՛: Երթամ պըղտի գեղ, Առնեմ նուկիմ եղ. Իմ եարի
համար Անեմ ձուածեղ. Տանեմ հովըւուն, Զի չը դընի մեղ: Արի՛,
եա՛ր, արի՛, խոռվ մի՛ կենա, Աստըւորի բան ձի, քե չի՛ մընա: Ինչ
իմ աչք ընկաւ քու կարմիր երեսաց, Էնպէս՝ ինչ վարդ, ռեհան վեր

ձի չեն շարժած. Դու արի մէկ պագ առ կարմիր երեսաց, Թող
զարկած եղնին ինձի թամամած:

Today, with salt to you, they have beaten me so much, They have staunched
my blood with combed cotton. With raw silk they have sewn my wounds, With
rock candy they have dressed my sores. Vay, lo! Vay, lo! Vay, lo! Vay, lo! Let
me go to the muddy village, Let me get a *nuki* [measure] of butter; For my
beloved Let me make an omelet; Let me take [it] to the shepherd, Lest he lay
blame [upon me]. Come, beloved, come, do not remain vexed, The affairs of
this world belong neither to me nor will they remain with you. As my eye fell
upon your red cheeks, Even as the rose [and] the basil have not swayed above
me; Come you, take one kiss from [these] red cheeks, Let them have beaten me
completely [and to the end].

EAP180-1-4-31_022R.jpg

NOTE

41

NOTE: 41

TEXT

Էրին, Էրերին Ոչխար վեր բերին. Կըթենք թուխ մաքին, Լըցենք
սուրահին. Խորոված գինով Ուղարկենք եարին: Արի՛, եա՛ր,
արի՛, խըռով մի՛ կենա, Աստըւորի բան ձի, քե չի՛ մընա: Տըղա՛յ,
դու, մի վախի, Վաղ ես կերթամ իմ հէրանց բաղչէն, Դու արի, ես
մէկ պագ տամ քեզի, Ես քո տըղայ սիրտ ինձնէ չեմ թորկի: Իմ
հէրանց իգին Վարդ հազար թաւոր. Մէջ էն վարդերուն Իմ
վարդն է քաֆուր. Շահ բըլբույն իջաւ Վեր իմ վարդին հիւր: Արի՛,
եա՛ր, արի՛, խըռով մի՛ կենա, Սուտ, փուշ աստըւոր ձի, քե չի՛
մընա:

They drove, they swung [them], They brought down the sheep. Let us milk the
dark ewe, Let us fill the flagon. Roast [meat] with wine Let us send to the
yar. Come, *yar*, come! do not remain aggrieved, The matter of this
fleeting world is naught, it shall not abide with thee. Boy, fear thou not; Early I
shall go to my father's garden; Come thou, [and] I will give thee a kiss; I will

not cast thy youthful heart away from me. In my father's vineyard [Are] roses of a thousand kinds; Among those roses My rose is [pure as] camphor. The king nightingale came down As a guest upon my rose. Come, *yar*, come! do not remain aggrieved, A false, vain fleeting world [it is], it shall not abide with thee.

EAP180-1-4-31_023L.jpg

NOTE

42

NOTE: 42

HEAD

23

23

TEXT

Աղջի դու հուր ես–մուր ես, ես ծարաւ եմ, դու ջուր ես. էս Համբարձման գիշերը Քեզ ման կը գամ, դու ուր ես: Խընձորը գըլորել եմ, Ճամբիցը մոլորել եմ. Երեք տարի միալար Քեզ վըրայ սովորել եմ: Ամպաշող լուսնի նըման Խաղ ասելով կը գաս ման. Իմ պայմանը քեզ հետ է, Դու ե՞րբ կը տաս քու պայման: Սազն առնեմ ձեռքս՝ քոքեմ, Գամ ձեր դըռանը չոքեմ. Ընի թէ էս հընարքով, Քեզ էնտեղից ես պոկեմ:

Girl, you are fire [and] flame, I am thirsty, you are water. This night of Hambardzum [Ascension Day] I shall seek you, where are you? I have rolled the apple, I have strayed from the road. For three years continuously I have grown used to you. Like the cloud-radiant moon You wander about singing songs. My pact is with you, When will you give your pact? Let me take the saz in my hand [and] tune it, [And] come kneel at your door. If only by this device, I might pluck you from there.

EAP180-1-4-31_023R.jpg

NOTE

43

[NOTE:] 43

Զի՞նչ ու զի՞նչ տամ լողուորչուն:— Զոմա զոմա եր: Զիմ լաչակ տամ լողուորչուն: Քոմա քոմա եր: Ո՛չ էառ, ոչ հաւնեցաւ, Զոմա զոմա եր. Ո՛չ եհան, ծամկալ ծովէն: Քոմա քոմա եր: Զի՞նչ ու զի՞նչ տամ լողուորչուն:— Զիմ մէջկապ տամ լողուորչուն: Ո՛չ էառ, ոչ հաւնեցաւ, Ո՛չ եհան ծամկալ ծովէն: Զի՞նչ ու զի՞նչ տամ լողուորչուն:— Զիմ շապիկ տամ լողուորչուն: Ո՛չ էառ, ոչ հաւնեցաւ, Ո՛չ եհան ծամկալ ծովէն: Զի՞նչ ու զի՞նչ տամ լողուորչուն:— Լուսնակ գիշեր պագ մի տըլի: Հետ էառ, հետ հաւնեցաւ, Հետ եհան ծամկալ ծովէն:

What, oh what, shall I give to the swimmer?— *Zoma zoma yer.* I shall give my kerchief to the swimmer: *Koma koma yer.* He took [it] not, nor did it please [him], *Zoma zoma yer.* Nor did he draw [my] braid-ribbon from the sea: *Koma koma yer.* What, oh what, shall I give to the swimmer?— I shall give my sash to the swimmer: He took [it] not, nor did it please [him], Nor did he draw [my] braid-ribbon from the sea. What, oh what, shall I give to the swimmer?— I shall give my shirt to the swimmer: He took [it] not, nor did it please [him], Nor did he draw [my] braid-ribbon from the sea. What, oh what, shall I give to the swimmer?— On a moonlit night, I gave [him] a kiss: Straightway he took [it], straightway it pleased [him], Straightway he drew [my] braid-ribbon from the sea.

EAP180-1-4-31_024L.jpg

TEXT

Կիրակմուտ, կիրակմուտ, իրիկունը, իրիկունը Եարըս եկաւ մեր տունը, Եարս եկաւ մեր տունը. Խորված չէր, խորվաթ չէր, Էնտեղ մեզի, Էնտեղ մեզի, Մըտել ենք հաւաքունը, Մըտել ենք հաւաքունը: Առել եմ ձեռքս փունջը, Թագ եմ կացել էս բունջը, Որ պատռեն, թիքա անեն, Ես չեմ առնի էն մունջը: Հաւանոցն ինձ տուն ունիմ, Մէջը ոսկէ սուն ունիմ, Պաղիկ առ, — պառաւի մունջը, — Ես բըլբուլի բուն ունիմ:

Eve of Sunday, eve of Sunday, in the evening, in the evening, My sweetheart came to our house, My sweetheart came to our house. It was not private, it was not private for us there, For us there, We went into the hen-coop, We went into the hen-coop. I have taken the bouquet in my hand, I have sat hidden [in] this corner; Though they tear [me] apart, cut [me] to pieces, I will not take that mute [fellow]. I have the hen-house as my home, Inside it I have a golden pillar; Take [him for yourself], you old crone's mute,— I have a nightingale's nest!

EAP180-1-4-31_024R.jpg

HEAD

26

26

TEXT

Թալիշու ճամբէն դուզ ա, Եար ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, աման ե՛յ, Ո՛ւյ ամա՛ն, աման ե՛յ, ո՛ւյ ամա՛ն. Անտօն կայներ՝ Աշխէն կուգայ. Խորոտ և Ասլաներ, Կոլոտ և Ասլաներ: «Ինձ պէս տըղէն քեզի հետ Եար ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, աման ե՛յ, Ո՛ւյ ամա՛ն, աման ե՛յ, ո՛ւյ ամա՛ն. Աստուած վըկայ, լաւ կը սագայ»: Խորոտ և Ասլաներ, Կոլոտ և Ասլաներ: Մարգարի դուռը դուզ ա, Աշխէն կայներ՝ Անտօն կուգայ. «Երկու հարիւրն ի՞նչ անէ, Իմ հէրը շատ բաշլըզ կուգայ» «Գաղերի սուր փըշերը, Հերիք պատռեն իմ փէշերը. Քանի մընամ ես գերի, Արի, ինձի տար գիշերը»:

The road of T[■]alish is straight, *Yar aman, aman, aman, aman ey,* *Uy aman, aman ey, uy aman.* Ant[■]n stands—Ashkh[■]n comes. [She is] fair and lion-like, [She is] short-statured and lion-like. “A lad like me with you— *Yar aman, aman, aman, aman ey,* *Uy aman, aman ey, uy aman.* God is my witness, [we] would suit [each other] well.” [She is] fair and lion-like, [She is] short-statured and lion-like. The gate of Margar is straight, Ashkh[■]n stands—Ant[■]n comes. “What would two hundred [rubles] do? My father demands a large *bashlugh* [bride price].” “The sharp thorns of the threshing-floors— Let them tear my hems no more. How long must I remain a captive? Come, carry me away in the night.”

NOTE

45

NOTE: 45

EAP180-1-4-31_025L.jpg

NOTE

46

NOTE: 46

HEAD

27

[No.] 27

TEXT

Հո՛վ, հո՛վ, հո՛վ լինի, Եարիս տունը ծո՛վ լինի. Թո՛ղ, թո՛ղ, թո՛ղ լինի, Եարըս քամարով լինի: Դե, բըռե՛ք, բըռե՛ք, հողը հանենք, Մեր թըշնամու դողը հանենք: Ծաղիկ ես ծաղկանց միջին, Հո՛վ, հո՛վ, հո՛վ լինի, Մի հատ ես աղջկանց միջին. Եարիս տունը ծո՛վ լինի. Եա՛ր, ինձ պարզերես արա, Թո՛ղ, թո՛ղ, թո՛ղ լինի, Իմ ընկեր մարդկանց միջին: Եարըս քամարով լինի: Դե՛, բըռե՛ք, բըռե՛ք, հողը հանենք, Մեր թըշնամու դողը հանենք:

May it be cool, cool, cool, May my *yar*’s [beloved’s] house be [as vast as] the sea. Let it, let it, let it be, May my *yar* wear a *qamar* [ornate belt]. Come, dig, dig, let us dig up the earth, Let us drive the trembling fear out of

our enemy! You are a flower among flowers, (May it be cool, cool, cool,) You are unique among the maidens. (May my *yar*'s house be [as vast as] the sea.) *Yar*, bring honor upon me (Let it, let it, let it be,) Among my companions and peers. (May my *yar* wear a *qamar*.) Come, dig, dig, let us dig up the earth, Let us drive the trembling fear out of our enemy!

EAP180-1-4-31_025R.jpg

NOTE

47

NOTE: 47

TEXT

Աբի, մի փաթպար խաղանք, Տընկող մընանք, չը կաղանք.
Հարսանիքիդ ալիւրը Մուղնու ուխտից վաղ աղանք: Իրար հետ
բաղը գընանք, Ուտենք, խըմենք, լիանանք. Թըշնամու աչքը
հանենք, Մեր Աստըծուց գոհանանք:

Abi, let us play a [round of] *p'at'par*, Let us stand firm, let us not limp. The flour for your wedding We ground early, before the pilgrimage to Mughni. Let us go together to the orchard, Let us eat, let us drink, let us be filled. Let us put out the enemy's eye, Let us be content with our God.

EAP180-1-4-31_026L.jpg

NOTE

48

[NOTE:] 48

HEAD

28

28

TEXT

Խումար պառկէ երեսբաց, Հո'պ, հո'պ, հոպալտա', դըմբա',
Դեղին կարպետ, բըմբուլ բարձ: Հո'պ, հո'պ, հոպալտա', դըմբա',
Հէ'յ, հէ'յ, լա'ն է, հէ'յ, հէ'յ, լա'ն է, Հէ',յ հէ'յ, լա'ն է, հէ'յ, հէ'յ, լա'ն
է: Անուշ քընէ երես բաց, Սահակն եկաւ խելք գընաց: Հաջոնց

բակն էր զալդրումա, Աշնան թոխլին դաուրումա: Խաբար տարէք բռեսին. Աղջիկ բերէ վեր մըսին: Հաւարն ընկաւ բռեսին, Գեաղէք թափան վեր մըսին: Հէրօն ուտէր, գիրանար, Մըկօն խըմէր, ուրխանար:

Khoumar [lay] lying with her face uncovered, Hop, hop, hoppata, d■mba! A yellow carpet, a downy pillow. Hop, hop, hoppata, d■mba! Hey, hey, it is good, hey, hey, it is good, Hey, hey, it is good, hey, hey, it is good! Sweetly sleeping with her face uncovered, Sahak came, [and his] senses fled. The Hajos' courtyard was [paved with] flagstones, The autumn yearling [lamb] made into *ghavurma*. Take word to the village headman, Let him bring a maiden to [serve] the meat. The alarm reached the headman, The youths descended upon the meat. Let Hero eat and grow fat, Let M■ko drink and make merry.

EAP180-1-4-31_026R.jpg

NOTE

49

NOTE: 49

TEXT

Հաջոնց կալը բոլորպար, Խումար մէջը կը խաղար: Ծամեր թալուկ իւր յետև, Կը թըռվըռէր շատ թեթև: «Հաստատ մընայ մեր Հաջին, Որ պահէ մեր նոր փեսին»: Գարնան բացուեց նոր լալա, Խումար բերեց ջուխտ բալա: Աչքըդ լոյս, Հաջի աղա, Թոռներուդ հալաւ արա:

[There was] a round dance at the Hajos' threshing-floor, Khumar was dancing in its midst. Casting [her] braids behind her, She skipped about ever so lightly: "May our Haji remain steadfast, To support our new son-in-law!" In spring a new tulip blossomed, Khumar brought forth a pair of babes [twins]. Joy to your eyes, Haji Agha, Make a tunic for your grandchildren!

NOTE

4

NOTE: 4

NOTE

50

NOTE: 50

HEAD

29

29

TEXT

Մայրիկին եագմա բերին, Քոյրիկին փուշի. Հայրիկին փոստէ փափախ, Կատար չունենայ: So', եամա'ն, ամա'ն, So', եամա'ն, ամա'ն, So', եամա'ն, ամա'ն, So', եամա'ն, ամա'ն: Մաշիկո՛վ աղջիկ, Կօշիկո՛վ աղջիկ. Քու գէյրեն կարճ է, Շեկ տըղի խարճ է: Մայրիկին խաս կըտրեցին, Քոյրիկին խըրխա. Հայրիկին սալդաթի շինել, Թներ չունենայ:

They brought a *yazma* [headscarf] for the mother, A *pushi* [kerchief] for the sister; For the father, a sheepskin *papakha* [hat], [So] that it may have no crest. *To, yaman, aman,* *To, yaman, aman,* *To, yaman, aman,* *To, yaman, aman!* O girl with the slippers, O girl with the shoes; Thy skirt is short, Fit [prey] for the fair-haired lad! They cut fine silk for the mother, A *khirkha* [jacket] for the sister; They made the father into a soldier, [So] that he may have no arms [sleeves].

NOTE

51

[NOTE:] 51

TEXT

Մայրիկին կօշիկ բերին, Քոյրիկին տուֆլի. Հայրիկին ջուխտակ չարուխ, Տակ էլ չունենայ: Մայրիկին ֆայտօն բերին, Քոյրիկին կառետ. Հայրիկին Տլստի կաշկայ, Ակեր չունենայ:

To mother they brought shoes, To sister, slippers; To father, a pair of raw-hide sandals [*charukh*], May [they] have no soles either! To mother they brought

a phaeton, To sister, a carriage; To father, a Tolstoyan wheelbarrow
[*kachka*], May [it] have no wheels either!

EAP180-1-4-31_028L.jpg

NOTE

52

NOTE: 52

HEAD

30

30

TEXT

«Աղջի, արի, քե ֆաս առնեն, Ֆասի բոլոր ոսկի շարեն»: — Չե՛մ ուզի, դա՛դո, չե՛մ ուզի, բա՛բո, Դարդիցըս խաբա՛ր տուր, բա՛բո: «Աղջի, արի, դալմա առնեն, Դալմի բոլոր սուրմա շարեն»: — Չե՛մ ուզի, դա՛դո, չե՛մ ուզի, բա՛բո, Դարդիցըս խաբա՛ր տուր, բա՛բո: «Աղջի, արի, ջըզմա առնեն, Ջըզմի բոլոր նալչա զարնեն»: — Չե՛մ ուզի, դա՛դո, չե՛մ ուզի, բա՛բո, Դարդիցըս խաբա՛ր տուր բա՛բո:

"Girl, come, let me buy you a *fas* [cap], And string gold [coins] all around the *fas*." — "I will not have [it], *dado*, I will not have [it], *babo*, Take heed of my grief, *babo*!" "Girl, come, let me buy you a *dalma* [coat], And line all around the *dalma* with *surma* [braid]." — "I will not have [it], *dado*, I will not have [it], *babo*, Take heed of my grief, *babo*!" "Girl, come, let me buy you *j■zma* [boots], And strike *nalcha* [heel-plates] all around the *j■zma*." — "I will not have [it], *dado*, I will not have [it], *babo*, Take heed of my grief, *babo*!"

EAP180-1-4-31_028R.jpg

NOTE

53

NOTE: 53

TEXT

«Աղջի, արի, քե տամ քաղաք, Նըստես ու կայնես խանըմնակ»:
 —Չեմ ուզի, դադօ, չեմ ուզի, բաբօ, Դարդիցըս խաբար տուր,
 բաբօ: «Աղջի, արի, քե տամ Հալիւր, Սև Յարօյին մաղես ալիւր»:
 —Հա, դադօ, ջան, բաբօ, Դարդիցըս խաբար տուր բաբօ: Տրա՛,
 նա, նա՛, զօ՛ ես էլ կերթամ, Տրա՛, նա, նա՛, ողորմի՛ քո հօր:

"Girl, come, let me marry you [off] to the city, [So that] you may sit and stand like a lady." —"I don't want [it], mother, I don't want [it], father, Take heed of my sorrow, father." "Girl, come, let me marry you [off] to Halyur, [So that] you may sift flour for Dark-skinned Haro." —"Yes, mother, dear father, Take heed of my sorrow, father." Tra, na, na, [by God] I shall go too, Tra, na, na, [God] have mercy on your father!

EAP180-1-4-31_029L.jpg

NOTE

54

NOTE: 54

HEAD

31

31

TEXT

Իմա՞լ ենեմ, իմա՞լ ենեմ, իմա՞լ ենեմ, Սարեր ձիւն ա, Շիւարեւ եմ,
 Եար պըզտիկ ա, մոլորեւ եմ: Եամա՛ն, աղէ, դուն արեցիր, էս քօռ
 գեաղին ուստ ճարեցիր. Թամահ արիր հարիւրնոցին, Ինձի
 տուիր զըրկանոցին: Իմա՞լ ենեմ եալլն: Ես ի՞նչ կանեմ հալլի
 դանակ, Մի եար չունիմ անեմ հանաք. Ես չեմ ուզի քամար,
 վըզնոց, Էրիկ կուզեմ, ցրուի իմ խոց: Քեզի մեռնեմ, խաթուն
 կեսուր, Քո ծուռ լաճուն խըրատ մի տուր. Չերթայ, պառկի գոմշի
 մըսուր, Չինար բոյիս ի՞նչ կայ խըսուր:

What shall I do? What shall I do? What shall I do? The mountains [are covered in] snow, I am bewildered; My beloved is small, I am lost. Mercy, *agha*, [look what] you have done! From where did you procure this blind boy? You

were greedy for the hundred-[ruble note], [And] you gave me to [this] one-pounder.* What shall I do? etc. What shall I do with a mirrored knife, [When] I have no sweetheart with whom to jest? I do not want a belt [or] a necklace, I want a husband, [that] my wound may be dispelled. May I die for you, *khatun* mother-in-law, Give some counsel to your crooked lad, Lest he go and lie in the water buffalo's manger; What flaw is there in my plane-tree stature? *** *Translator's note:* "One-pounder" (*g■rkanots'*) is a derogatory diminutive referring to a puny, undersized, or infant groom, contrasted with the large bride price (*hariwrnots'*, a hundred-unit note or sum) taken by the father/matchmaker.

EAP180-1-4-31_029R.jpg

NOTE

55

55

TEXT

Կեսրար աղա, արեւո սիրես, Էսօր երթաս հիւաներ բերես, Որ քո լաճուն օրրոց շինես, Մէջը դընես օրօրս ասես: Խաթուն կիսուր, շուտ վեր ելի, Գընա, փոկէ մի մաղ ճարի, Որ իմ էրկան հող 'տի մաղեն, Իրկուն ելաւ, տակը դընեն: Իրկուն ելաւ ճըրագ կըպոց. Պըզտիկ էրիկս դընեն օրրոց. Կըտրիճ չունիմ, որ տեղ ձգեն, Երկէն գիշեր քաղցրիկ խօսեն: Գիշեր մութ ա, սարեր մըժ ա, Էրիկ ունիմ մատղաշ ճիժ ա. Գիշեր չուր լուս կը վըժվըժայ, Մարդու ականջ կը դըժղըժայ: Էս իրիկուն կիրակմուտ ա, Էրիկ ունիմ հաւի ճուտ ա, Կը ճըվճըվայ, կը կըտկըտայ, Տարէք գոմը, թող կուտ ուտայ:

Father-in-law *agha*, [as] you love your life, Go today, bring carpenters, To make a cradle for your lad, Put [him] in it, sing [him] a lullaby. Mistress mother-in-law, rise up quickly, Go, fetch a sieve with leather-thongs, For I must sift soil for my husband; Evening has come, to put [it] under him. Evening has come, [the time for] lighting lamps; Let me put my little husband in [his] cradle. I have no brave youth [of a husband] to lay down a bed for, To converse sweetly with through the long night. The night is dark, the mountains

[are wrapped in] fog; I have a husband [who is a] tender babe. From night until dawn he whines and buzzes; One's ears ring with annoyance. This evening is the eve of Sunday; I have a husband [who is like a] chick of a hen. He peeps and squeaks, he clucks; Take [him] to the barn, let him eat grain.

EAP180-1-4-31_030L.jpg

NOTE

56

NOTE: 56

TEXT

Էրիկ ունիմ դեղին–մեղին, Ով որ տեսնէ պատռի լեղին. Զեռնէն բըռնէմ, տամ գըրողին, Թողնէմ, երթամ հետ սիրողին: Իմալ էնէմ ես քու դարդէն, Իմ երեսիս պատռաւ փարդէն. Նոր եմ եկել եարիս մօտէն, Չըկըշտացայ համ ու հոտէն: Իրիկունը բերի գախա, Բերի դազան թնէս կախա ա. Եկան ասին՝ էրկան մախա ա, Աչքըս կուլայ, սիրտս ուրախ ա:

I have a husband, sickly yellow; Whoever sees [him], their gall-bladder bursts. I would take [him] by the hand and give [him] to the Grogh,* Leave [him], and go with the one who loves [me]. What shall I do about your grief [and longing]? The veil has torn from my face. I have just come from my beloved's side; I could not get [my] fill of [his] taste and scent. In the evening I brought dried fruit, I brought a cauldron, hanging from my arm; They came [and] said: "[Thy] husband is dead," My eye weeps, [yet] my heart is joyful. *** *

Grogh: The traditional Armenian spirit/angel of death and scribe of destiny.

EAP180-1-4-31_030R.jpg

NOTE

57

NOTE: 57

HEAD

32

32

TEXT

Դու կայնել ես ընտրական, Հե՛յ, նա՛րե, Եկաւ ծանրիկ
բազիրկան: Հե՛յ, նա՛րե. Հայլի առի շող եր՛սիդ, Սանրիկ առի շէկ
վարսիդ: Գընեցի ջուխտ մի մարջան, Վառ վառ թըշերուդ
նըման: Զուխտ մի ջըղմէ տոտերուդ, Մաշկիկ մի դեղ աչերուդ:
Գացիր, նըստար ծառին հով, Դեղիր զաչերդ ընքուերով: Մազերդ
հիսած շարունակ, Թողիր յետեղ քըրդանակ:

You stand there, a chosen one, *Hey, nar■!* The grand merchant has arrived,
Hey, nar■! I bought a mirror for your radiant face, I bought a little comb for
your auburn tresses. I purchased a pair of corals, Resembling your bright,
glowing cheeks. A pair of boots for your feet, A bit of kohl-unguent for your
eyes. You went and sat in the shade of the tree, You darkened your eyes with
[kohl from] the brows. Your hair braided continuously, You left a *kʻrdanak*
[braid-ornament] behind you.

EAP180-1-4-31_031L.jpg

NOTE

58

58

TEXT

Ծամերէդ կախ ջուխտակ պուխ, Մէջն ըսպիտակ, դուրսն էր
թուխ Գըլուխդ սուրմա, արագչի, Ականջդ ոսկի կախեցի:
Կանչուն ճետը մորթեցի, Քալաճին քեզ կերուցի: Ճետն էր երկու
փարայի, Երկու ոսկու գընեցի: Ազապ տըղէք քեզ տեսան,
Հացից, ջըրից կըտրեցան: Եկան, եղան մեզ մըշակ, Վերցին
դըրին քո դոշակ: Նըստար, կայնար խանըմնակ, Աստղ ու լուսնի
նըմանակ: Լացիր ու ասիր՝ հէ՛յ, մա՛ր,— Հազար թափան քո
հաւար: Ասին. «Էդ իմալ ձէն ա, Էդոր ձէնից ես մեռայ»:

A pair of *pukh* [tassels] hanging from your braids, Inside [they were] white,
outside [they were] dark. Your head [dressed with] *surma* [and an]
arakhchi [skullcap], I hung gold from your ear. I slaughtered the crowing
chick, I fed you the *kalaji* [choice titbit]. The chick was worth two *para*s,
[Yet] I bought [it] for two gold [coins]. The bachelor lads saw you, [And] were

cut off from bread and water. They came and became laborers for us, They picked up and laid out your mattress. You sat, you stood like a *khanum* [lady], Like unto the star and the moon. You wept and said, "Oh, mother!"— A thousand [people] rushed to your call for help. They said, "What kind of voice is that? From that one's voice, I have died."

EAP180-1-4-31_031R.jpg

NOTE

59

NOTE: 59

HEAD

33

33

TEXT

Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր թուփ: Ո՞րն է կերել մեր թուփ: Ելան, տեսան՝ ուն է կերել մեր թուփ: Ուն է կերել մեր թուփ: Ուն էր թըփուն, Թուփն էր իգուն, Իգ Վարազայ, Տակն ագուգայ, Վըրես կու գայ,— Հալալ է՝ Զալալ է: Ի՛նչ Բարի տարեկ մ՞ել եկաւ վեր մե, Գօ վեր մե, գօ վեր մե, Գօ վեր մե, գօ վեր մե: Ո՛ւ: Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր ուլ: Ելան, տեսան՝ գէլն է կերել մեր ուլ: Գէլն էր ուլուն, Ուն էր թըփուն, Թուփն էր իգուն, եաայլն:

Go out, see which [one] has eaten our bush. Which [one] has eaten our bush? They went out, [and] they saw: the kid has eaten our bush. The kid has eaten our bush. The kid was at the bush, the bush was at the vineyard, the vineyard of Varag, a water-pipe beneath it, it falls upon me,—it is lawful, it is glorious! What a good year has come upon us, oh upon us, oh upon us, oh upon us, oh upon us! Oooh! Go out, see which [one] has eaten our kid. They went out, [and] they saw: the wolf has eaten our kid. The wolf was at the kid, the kid was at the bush, the bush was at the vineyard, etc.

EAP180-1-4-31_032L.jpg

NOTE

60

NOTE: 60

TEXT

Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր գէլը Ելան, տեսան՝ շունն է կերել
մեր գէլը Շունն էր գելուն, Գելն էր ուլուն, Ուլն էր թըփուն, Եալլն:
Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր շունը Ելան, տեսան՝ արջն է կերել
մեր շունը Արջն էր մոլուն, Շունն էր գելուն, Գելն էր ուլուն, Եալլն:
Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր արջը Ելան, տեսան՝ փիլն էր կերել
մեր արջը Փիլն էր արջուն, Արջն էր մոլուն, Շունն էր գելուն,
Եալլն: Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր փիլը Ելան, տեսան՝ մարդն
է կերել մեր փիլը Մարդն էր փըլուն, Փիլն էր արջուն, Եալլն:

Arise, see, which [one] has eaten our wolf; They arose, saw: the dog has eaten
our wolf. The dog was [upon] the wolf, The wolf was [upon] the kid, The kid
was [upon] the bush, etc. Arise, see, which [one] has eaten our dog; They
arose, saw: the bear has eaten our dog. The bear was [upon] the *mol*, The
dog was [upon] the wolf, The wolf was [upon] the kid, etc. Arise, see, which
[one] has eaten our bear; They arose, saw: the elephant has eaten our bear. The
elephant was [upon] the bear, The bear was [upon] the *mol*, The dog was
[upon] the wolf, etc. Arise, see, which [one] has eaten our elephant; They
arose, saw: the man has eaten our elephant. The man was [upon] the elephant,
The elephant was [upon] the bear, etc.

EAP180-1-4-31_032R.jpg

NOTE

61

NOTE: 61

TEXT

Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր մարդ: Ելան, տեսան՝ հողն է կերել
մեր մարդ: Հողն էր մարդուն, Մարդն էր փըլուն, Եալլն: Ելէք,
տեսէք, որն է կերել մեր հող: Ելան տեսան՝ օձն է կերել մեր հող:
Օձն էր հողուն, Հողն էր մարդուն, Եալլն: Ելէք, տեսէք, որն է
կերել մեր օձ: Ելան, տեսան՝ հաւքն է կերել մեր օձ: Հաւքն էր

օձուն, Օձն էր հողուն, եւայլն: Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր հաւք:
Ելան, տեսան՝ նետն է կերել մեր հաւք: Նետն էր հաւքուն, Հաւքն
էր օձուն, եւայլն: Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր նետ, Ելան,
տեսան՝ ժանգն է կերել մեր նետ: Ժանգն էր նետուն, Նետն էր
հաւքուն, եւայլն:

"Go forth and see, what has devoured our man?" They went forth and saw, the
earth has devoured our man. The earth [belonged] to the man, The man was
crumbling, etc. "Go forth and see, what has devoured our earth?" They went
forth and saw, the serpent has devoured our earth. The serpent [belonged]
to the earth, The earth [belonged] to the man, etc. "Go forth and see, what has
devoured our serpent?" They went forth and saw, the bird has devoured our
serpent. The bird [belonged] to the serpent, The serpent [belonged] to the earth,
etc. "Go forth and see, what has devoured our bird?" They went forth and saw,
the arrow has devoured our bird. The arrow [belonged] to the bird, The bird
[belonged] to the serpent, etc. "Go forth and see, what has devoured our
arrow?" They went forth and saw, the rust has devoured our arrow. The rust
[belonged] to the arrow, The arrow [belonged] to the bird, etc.

EAP180-1-4-31_033L.jpg

NOTE

62

62

TEXT

Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր ժանգ: Ելան, տեսան՝ իւղն է կերել
մեր ժանգ: Իւղն էր ժանգուն, ժանգն էր նետուն, եւայլն: Ելէք,
տեսէք, որն է կերել մեր իւղ: Ելան, տեսան՝ մուկն է կերել մեր իւղ:
Մուկն էր իւղուն, Իւղն էր ժանգուն, եւայլն: Ելէք, տեսէք, որն է
կերել մեր մուկ: Ելան, տեսան՝ կատուն է կերել մեր մուկ: Կատուն
մըկան, Մուկն էր իւղուն, եւայլն: Ելէք, տեսէք, որն է կերել
կատուն: Ելան, տեսան՝ փետն է կերել կատուն: Փետն էր
կատուն, Կատուն մըկան, եւայլն: Ելէք, տեսէք որն է կերել մեր
փետ: Ելան, տեսան՝ Հուրն է կերել մեր փետ: Հուրն էր փետուն,

Փետն էր կատուն, եւայլն:

“Arise, go see what has consumed our rust.” They went forth, they saw [that] the oil has consumed our rust. The oil was upon the rust, The rust was upon the arrow, etc. “Arise, go see what has consumed our oil.” They went forth, they saw [that] the mouse has consumed our oil. The mouse was upon the oil, The oil was upon the rust, etc. “Arise, go see what has consumed our mouse.” They went forth, they saw [that] the cat has consumed our mouse. The cat [upon] the mouse, The mouse was upon the oil, etc. “Arise, go see what has consumed the cat.” They went forth, they saw [that] the stick has consumed the cat. The stick was upon the cat, The cat [upon] the mouse, etc. “Arise, go see what has consumed our stick.” They went forth, they saw [that] the fire has consumed our stick. The fire was upon the stick, The stick was upon the cat, etc.

EAP180-1-4-31_033R.jpg

NOTE

63

NOTE: 63

TEXT

Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր հուր: Ելան, տեսան՝ ջուրն է կերել մեր հուր: Զուրն էր հըրուն, Հուրն էր փետուն, եւայլն: Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր ջուր: Ելան, տեսան՝ պաղն է կերել մեր ջուր: Պաղն էր ջըրուն, Զուրն էր հըրուն, եւայլն: Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր պաղ: Ելան, տեսան՝ արւն է կերել մեր պաղ: Արեւ պաղուն, Պաղն էր ջըրուն, եւայլն: Ելէք, տեսէք, որն է կերել արւ: Ելան, տեսան՝ ամպն է կերել արւ: Ամպն արեւուն, Արեւ պաղուն, եւայլն: Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր ամպ: Ելան, տեսան՝ հովն է կերել մեր ամպ: Հովն էր ամպուն, Ամպն արեւուն, եւայլն: Ելէք, տեսէք, որն է կերել մեր հով: Ելան, տեսան՝ հով գընացել, հով չը կայ: Վերջինն ասենք, պըրծընենք, Մէկ մէկ գաւաթ էլ կօնծենք:

Go forth [and] see, what has consumed our fire. They went forth [and] saw—water has consumed our fire. The water was [upon] the fire, The fire was [upon] the wood, etc. Go forth [and] see, what has consumed our water. They

went forth [and] saw—frost has consumed our water. The frost was [upon] the water, The water was [upon] the fire, etc. Go forth [and] see, what has consumed our frost. They went forth [and] saw—the sun has consumed our frost. The sun [was upon] the frost, The frost was [upon] the water, etc. Go forth [and] see, what has consumed [the] sun. They went forth [and] saw—the cloud has consumed [the] sun. The cloud [was upon] the sun, The sun [was upon] the frost, etc. Go forth [and] see, what has consumed our cloud. They went forth [and] saw—the wind has consumed our cloud. The wind was [upon] the cloud, The cloud [was upon] the sun, etc. Go forth [and] see, what has consumed our wind. They went forth [and] saw—the wind had gone, [and] wind there is none. Let us speak the last [verse and] make an end of it, And drain yet another cup.

EAP180-1-4-31_034L.jpg

NOTE

64

NOTE: 64

HEAD

Հարսանեկան երգեր 34 Ա.

Wedding Songs 34 A.

TEXT

Մեր թագուորին ի՞նչ պիտի:— Մի քաթան շապիկ պիտի: Մեր
թագուորին ի՞նչ պիտի:— Մի մահուդ չուխայ պիտի: Մեր
թագուորին ի՞նչ պիտի:— Մի մահուդ շալվար պիտի: Մեր
թագուորին ի՞նչ պիտի:— Մի քիրման գօտիկ պիտի: Մեր
թագուորին ի՞նչ պիտի:— Մի ջուխտ լաւ գուլբայ պիտի: Մեր
թագուորին ի՞նչ պիտի:— Մի ջուխտ լաւ կօշիկ պիտի: Մեր
թագուորին ի՞նչ պիտի:— Մի բուխար գըլխարկ պիտի: Մեր
թագուորին ի՞նչ պիտի:— Մի լաւ խաս փէշքիր պիտի:

What is needed for our king?—A linen shirt is needed. What is needed for our king?—A broadcloth *choukha* [coat] is needed. What is needed for our king?—A broadcloth *shalvar* [trousers] is needed. What is needed for our

king?—A Kirman sash is needed. What is needed for our king?—A pair of fine stockings is needed. What is needed for our king?—A pair of fine shoes is needed. What is needed for our king?—A Bukhara cap is needed. What is needed for our king?—A fine, exquisite sash [or towel] is needed.

EAP180-1-4-31_034R.jpg

NOTE

65

NOTE: 65

HEAD

35 Բ.

35 B.

TEXT

Գացէք, բերէք թագուորամէր, Որ գայ, նըստէ, դարբաս անէ,
Ծընրիկ զարկէ սուրբ սեղանին, Հրամէ բարին մեր թագուորին:
Աստուած շնորհաւոր անէ: Գացէք, բերէք թագուորահէր, Որ գայ
բանայ դուռ մաղազին, Հանէ զխալլփոկ նոր, պահունի, Բերէ,
բաշխէ մեր թագուորին: Գացէք, բերէք թագուորամամ, Որ գայ,
նըստէ, դարբաս անէ, Ծընրիկ զարկէ սուրբ սեղանին, Հրամէ
բարին մեր թագուորին: Գացէք, բերէք թագուորապապ, Որ գայ,
նըստէ, դարբաս անէ, Ծընրիկ զարկէ սուրբ սեղանին, Հրամէ
բարին մեր թագուորին:

Go, bring the king's mother [the groom's mother], That she may come, sit, and hold court, Kneel before the holy altar, [And] bid goodness unto our king [the groom]. May God grant [His] blessing! Go, bring the king's father [the groom's father], That he may come, open the storehouse door, Bring out the new, treasured silken cloth, [And] bring, bestow [it] upon our king. Go, bring the king's grandmother, That she may come, sit, and hold court, Kneel before the holy altar, [And] bid goodness unto our king. Go, bring the king's grandfather, That she may come, sit, and hold court, Kneel before the holy altar, [And] bid goodness unto our king.

NOTE

NOTE

TEXT

Գացէք, բերէք թագւորաղբէր, Որ գայ, նըստէ, դարբաս անէ,
 Ծընրիկ զարկէ սուրբ սեղանին, Հրամէ բարին մեր թագւորին:
 Գացէք, բերէք թագւորաքոյր, Որ գայ, նըստէ, դարբաս անէ,
 Ծընրիկ զարկէ սուրբ սեղանին, Հրամէ բարին մեր թագւորին:
 Գացէք, բերէք թագւորքաւոր, Քառսուն քիսայ առնէ, բերէ, Այս
 թագ դընէ, առնէ, տանէ, Բերէ, բաշխէ մեր թագւորին: Գացէք,
 բերէք կռունկն ի չօլէն, Որ գայ, նըստէ, սէյրան անէ, Ծընկիկ դընէ
 սուրբ սեղանին, Աստծու բարին մեր թագւորին: Գացէք, բերէք
 բազն ի գեօլէն, Որ գայ, նըստէ, սէյրան անէ, Ծընկիկ դընէ սուրբ
 սեղանին, Աստծու բարին մեր թագւորին:

Go, bring the king's brother [the best man], That he may come, sit, and hold
 court, Strike [his] knee before the holy altar, [And] bid blessings upon our king
 [the groom]. Go, bring the king's sister, That she may come, sit, and hold
 court, Strike [her] knee before the holy altar, [And] bid blessings upon our
 king. Go, bring the king's godfather, That he may take [and] bring forty purses,
 Set down this crown, take [it], carry [it], Bring [and] bestow [it] upon our king.
 Go, bring the crane from the desert [steppe], That it may come, sit, and take its
 pleasure, Place [its] knee before the holy altar, [And invoke] God's grace upon
 our king. Go, bring the falcon from the lake, That it may come, sit, and take its
 pleasure, Place [its] knee before the holy altar, [And invoke] God's grace upon
 our king.

NOTE

NOTE: 67

TEXT

Գացէք, բերէք կաքաւ քարէն, Որ գայ, նըստէ, սէյրան անէ,
Ծընկիկ դընէ սուրբ սեղանին, Աստծու բարին մեր թագուորին:

Blessed, beneficent God, Blessed be the will of our Creator; We adorned [it],
oh, we completed [it], We seated the cross upon it.

HEAD

36 Գ.

36 [C].

TEXT

Օրհնեա՛լ, բարերա՛ր Աստուած, Կաւքն օրհնեալ մեր
Արարողին, Զուգեցինք, հա՛յ, թամամեցինք, Զխաչն ի վըրէն
բազմեցուցինք:

Blessed [and] beneficent God, Blessed be the will of our Creator; We have
adorned [it], oh, we have completed [it], [And] we have set the cross upon it.

EAP180-1-4-31_036L.jpg

NOTE

68

NOTE: 68

HEAD

37 Դ.

37 D.

TEXT

Մեր թագուորն էր խաչ, Խաչվառ խաչ ու մաչ, Պըսակն էր կարմիր,
Արևն էր կանաչ: Մեր թագուորն էր խաչ, Խաչվառ խաչ ու մաչ,
Շապիկն էր կարմիր, Արևն էր կանաչ: Մեր թագուորն էր խաչ,
Խաչվառ խաչ ու մաչ, Զուխան էր կարմիր, Արևն էր կանաչ: Մեր
թագուորն էր խաչ, Խաչվառ խաչ ու մաչ, Շալվարն էր կապոյտ,
Արևն էր կանաչ:

Our king was [the] cross, Processional cross, cross and kiss, His crown was red, His sun was green. Our king was [the] cross, Processional cross, cross and kiss, His shirt was red, His sun was green. Our king was [the] cross, Processional cross, cross and kiss, His chukha was red, His sun was green. Our king was [the] cross, Processional cross, cross and kiss, His trousers were blue, His sun was green.

EAP180-1-4-31_036R.jpg

NOTE

69

NOTE: 69

TEXT

Մեր թագուորն էր խաչ, Խաչվառ խաչ ու մաշ, Գօտին էր կարմիր, Արևն էր կանաչ: Մեր թագուորն էր խաչ, Խաչվառ խաչ ու մաշ, Գուլբան էր նախշուն, Արևն էր կանաչ: Մեր թագուորն էր խաչ, Խաչվառ խաչ ու մաշ, Մաշիկն էր կարմիր, Արևն էր կանաչ: Մեր թագուորն էր խաչ, Խաչվառ խաչ ու մաշ, Գլտակն էր բուխար, Արևն էր կանաչ:

Our king was [a] cross, A processional banner, cross and worn, His sash was red, His sun was green. Our king was [a] cross, A processional banner, cross and worn, His sock was patterned, His sun was green. Our king was [a] cross, A processional banner, cross and worn, His slipper was red, His sun was green. Our king was [a] cross, A processional banner, cross and worn, His hat was [of] Astrakhan [*bukhar*], His sun was green.

EAP180-1-4-31_037L.jpg

NOTE

70

NOTE: 70

TEXT

Մեր թագուորն էր խաչ, Խաչվառ խաչ ու մաշ, Կողբանդն էր կարմիր, Արևն էր կանաչ: Մեր թագուորն էր խաչ, Հայոց խաչ ու մաշ, Զիուկն էր հրեղեն, Թագուորն էր վլրեն:

Our king was [a] cross, Processional cross, cross and kiss, His sash was red,
His sun was green. Our king was [a] cross, The Armenians' cross and kiss, His
steed was fiery, The king was upon it.

EAP180-1-4-31_037R.jpg

NOTE

71

NOTE: 71

HEAD

38 Ե.

38 E.

TEXT

Մեր թագուորին ինչ կու պիտէր, Որ թագը շուռ գէր:— Սուրբ
Երրորդութիւն յաջմէ կայնէր, Որ թագիկ շուռ գէր շուռ ու մուռ,
Բարով իւր տուն գէր: Մեր թագուորին ինչ կու պիտէր, Որ թագը
շուռ գէր:— Էջմիածին յաջմէ կայնէր, Որ թագիկ շուռ գէր շուռ ու
մուռ, Բարով իւր տուն գէր: Մեր թագուորին ինչ կու պիտէր. Որ
թագը շուռ գէր:— Սուրբ Կարապետ յաջմէ կայնէր, Որ թագիկ
շուռ գէր շուռ ու մուռ, Բարով իւր տուն գէր: Մեր թագուորին ինչ
կու պիտէր, Որ թագը շուռ գէր:— Լոյս գերեզման յաջմէ կայնէր,
Որ թագիկ շուռ գէր շուռ ու մուռ, Բարով իւր տուն գէր:

What did our king need, That the crown should turn round?— [That] the Holy
Trinity stood at [his] right side, That the little crown should turn round and
round, [And] he should come safely to his home. What did our king need, That
the crown should turn round?— [That] Ejmiatsin stood at [his] right side, That
the little crown should turn round and round, [And] he should come safely to
his home. What did our king need, That the crown should turn round?— [That]
Saint Karapet stood at [his] right side, That the little crown should turn round
and round, [And] he should come safely to his home. What did our king need,
That the crown should turn round?— [That] the Luminous Tomb stood at [his]
right side, That the little crown should turn round and round, [And] he should
come safely to his home.

NOTE

72

NOTE: 72

HEAD

39 Զ.

39. VI.

TEXT

Մեր թագուորին էլ ի՞նչ պիտէր, Որ թագը շուռ գէր:—
 Թագուորամէր կայնած պիտէր, Որ թագը շուռ գէր: Մեր թագուորին
 էլ ի՞նչ պիտէր, Որ թագը շուռ գէր:— Թագուորահէր կայնած
 պիտէր, Որ թագը շուռ գէր: Մեր թագուորին էլ ի՞նչ պիտէր, Որ
 թագը շուռ գէր:— Թագուորաքոյր կայնած պիտէր, Որ թագը շուռ
 գէր: Մեր թագուորին էլ ի՞նչ պիտէր, Որ թագը շուռ գէր:—
 Թագուորաղբէր կայնած պիտէր, Որ թագը շուռ դէր: Մեր
 թագուորին էլ ի՞նչ պիտէր, Որ թագը շուռ գէր:— Թագուորքաւոր
 կայնած պիտէր, Որ թագը շուռ գէր:

What else did our king need, That [his] crown might turn? — The king's
 mother needed to be standing [by], That [his] crown might turn. What else did
 our king need, That [his] crown might turn? — The king's father needed to be
 standing [by], That [his] crown might turn. What else did our king need, That
 [his] crown might turn? — The king's sister needed to be standing [by], That
 [his] crown might turn. What else did our king need, That [his] crown might
 turn? — The king's brother needed to be standing [by], That [his] crown might
 turn [around]. What else did our king need, That [his] crown might turn? —
 The king's *k'avor* [godfather/best man] needed to be standing [by], That
 [his] crown might turn.

NOTE

73

NOTE: 73

40 Է.

40. VII.

Էս թագիկ ում թագի նըման էր, Որ թագիկը շուռ գէր, Շուռ ու մուռ գէր կանաչ ու կարմիր: — Էջմիածնայ թագ յաջմէն դադրէր, Որ թագիկը շուռ գէր, Շուռ ու մուռ գէր կանաչ ու կարմիր: Էս թագիկ ում թագի նըման էր, Որ թագիկը շուռ գէր, Շուռ ու մուռ գէր կանաչ ու կարմիր: — Լուսաւորչու թագ յաջմէն դադրէր, Որ թագիկը շուռ գէր, Շուռ ու մուռ գէր կանաչ ու կարմիր: Էս թագիկ ում թագի նըման էր, Որ թագիկը շուռ գէր, Շուռ ու մուռ գէր կանաչ ու կարմիր: — Տըրդատ թագւորի թագ յաջմէն կայնէր, Որ թագիկը շուռ գէր, Շուռ ու մուռ գէր կանաչ ու կարմիր:

Whose crown was this little crown like, As the little crown turned [about], Turned and twirled, [all] green and red? — [Like] the crown of ■jmiatsin resting at the right, As the little crown turned [about], Turned and twirled, [all] green and red. Whose crown was this little crown like, As the little crown turned [about], Turned and twirled, [all] green and red? — [Like] the crown of Lusaworich■ resting at the right, As the little crown turned [about], Turned and twirled, [all] green and red. Whose crown was this little crown like, As the little crown turned [about], Turned and twirled, [all] green and red? — [Like] King T■rdat's crown standing at the right, As the little crown turned [about], Turned and twirled, [all] green and red.

EAP180-1-4-31_039L.jpg

74

NOTE: 74

41 Բ.

41 B.

Թագուոր բարով, հազար բարով, Դու վարդ ես կանաչ տերևով.
Էջմիածին զարևոյ օրհնէ, Մէկ Աստուծոյ զօրութիւնով: Թագուոր
բարով, հազար բարով, Դու վարդ ես կանաչ տերևով. Երուսաղէմ
զարևոյ օրհնէ, Մէկ Աստուծոյ զօրութիւնով: Թագուոր բարով,
հազար բարով, Դու վարդ ես կանաչ տերևով. Սուրբ Կարապետ
զարևոյ օրհնէ, Մէկ Աստուծոյ զօրութիւնով:

Welcome, [O] King, a thousand welcomes, Thou art a rose with green leaves.
May ■jmiatsin bless thy sun [life], By the power of the One God. Welcome,
[O] King, a thousand welcomes, Thou art a rose with green leaves. May
Erusagh■m bless thy sun [life], By the power of the One God. Welcome, [O]
King, a thousand welcomes, Thou art a rose with green leaves. May Surb
Karapet bless thy sun [life], By the power of the One God.

EAP180-1-4-31_039R.jpg

NOTE

75

NOTE: 75

HEAD

42 Թ.

42 [No.]

TEXT

Թագաւոր թագն ի գլուխ. Ծառ ծուռ ու մուռ էր. Էջմիածին
Երևանցին— Իր մուրազը տէր: Թագաւոր թագն ի գլուխ. Ծառ
ծուռ ու մուռ էր. Սուրբ Կարապետն էր Մըշեցին, Իր մուրազը
տէր: Թագաւոր թագն ի գլուխ. Ծառ ծուռ ու մուռ էր. Երուսաղէմ՝
մէջ աշխարհքին Իր մուրազը տէր:

King [with] the crown upon his head. The tree was crooked and gnarled.
Etchmiadzin [for] the one of Yerevan— [May he be] master of his heart's
desire. King [with] the crown upon his head. The tree was crooked and
gnarled. Saint Karapet [was for] the one of Mush, [May he be] master of his
heart's desire. King [with] the crown upon his head. The tree was crooked and
gnarled. Jerusalem in [all] the world— [May he be] master of his heart's

desire.

EAP180-1-4-31_040L.jpg

NOTE

76

NOTE: 76

HEAD

43 ժ.

43 X.

TEXT

Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման Քո կանաչ արև քեզ նըման. էն աղօթրան, որ կը բացուէր, Բացուէր քո արևուդ նըման: Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման Քո կանաչ արև քեզ նըման. էն արեգակն, որ կը ծաղկէր, Ծաղկէր քո արևուդ նըման: Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման Քո կանաչ արև քեզ նըման. Կանաչ կարմիր, որ կը կապէր, Կապէր քո արևուդ նըման:

King, what shall I bring [that is] like unto thee, [Like] thy green [youthful] sun, like unto thee? That morning hour of prayer, which was wont to open, Opened like unto thy sun [thy life]. King, what shall I bring [that is] like unto thee, [Like] thy green [youthful] sun, like unto thee? That sun, which was wont to bloom, Bloomed like unto thy sun [thy life]. King, what shall I bring [that is] like unto thee, [Like] thy green [youthful] sun, like unto thee? The green [and] red [bands], which one was wont to bind, Were bound like unto thy sun [thy life].

EAP180-1-4-31_040R.jpg

NOTE

77

NOTE: 77

HEAD

44 ժԱ.

44 XI.

TEXT

Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման, — Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Անթառամ ծաղիկ, որ կը ծաղկի, Ծաղկէր քո արևուդ նըման:
Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման, — Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Բալասան ծաղիկ, որ կը ծաղկի, Ծաղկէր քո արևուդ նըման:
Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման, — Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Համասփիռ ծաղիկ, որ կը ծաղկի, Ծաղկէր քո արևուդ նըման:

King, what shall I bring [that is] like unto thee? — Thy green sun [is] like unto thee. The everlasting flower that bloometh, May it bloom like unto thy sun.
King, what shall I bring [that is] like unto thee? — Thy green sun [is] like unto thee. The balsam flower that bloometh, May it bloom like unto thy sun. King, what shall I bring [that is] like unto thee? — Thy green sun [is] like unto thee. The *hamasp*‘*iwr* flower that bloometh, May it bloom like unto thy sun.

EAP180-1-4-31_041L.jpg

NOTE

78

NOTE: 78

TEXT

Թա՛գուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Գինեբբուկ ծաղիկն, որ կը ծաղկի, Ծաղկէր քո արևուդ նըման:
Թա՛գուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Սիրուն մանուշակ, որ կը ծաղկի, Ծաղկէր քո արևուդ նըման:
Թա՛գուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման, Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Գարնան վարդենիս, որ կը ծաղկի, Ծաղկէր քո արևուդ նըման:

O King, what shall I bring [that is] like unto thee? Thy green sun [be] like unto thee. The primrose flower, which bloometh, May it bloom like unto thy sun. O King, what shall I bring [that is] like unto thee? Thy green sun [be] like unto thee. The lovely violet, which bloometh, May it bloom like unto thy sun. O King, what shall I bring [that is] like unto thee? Thy green sun [be] like unto thee. The spring rose-bush, which bloometh, May it bloom like unto thy sun.

EAP180-1-4-31_041R.jpg

NOTE

79

NOTE: 79

HEAD

45 ԺԲ.

45 XII.

TEXT

Թա՛գւոր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման,— Քո կանաչ արև քեզ նըման.

Անուշ ռեհան, որ կը հոտէր, Անուշ բուրէր քո թագուհին:

Թա՛գւոր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման,— Քո կանաչ արև քեզ նըման.

Շուշան ծաղիկ, որ կը հոտէր, Անուշ բուրէր քո թագուհին:

Թա՛գւոր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման,— Քո կանաչ արև քեզ նըման.

Նարգիզ ծաղիկ, որ կը հոտէր, Անուշ բուրէր քո թագուհին:

King, what may I bring like unto thee?— [May] thy green sun [be] like unto thee. Sweet basil, which gave forth [its] scent, [So] sweetly might thy queen be fragrant. King, what may I bring like unto thee?— [May] thy green sun [be] like unto thee. The lily blossom, which gave forth [its] scent, [So] sweetly might thy queen be fragrant. King, what may I bring like unto thee?— [May] thy green sun [be] like unto thee. The narcissus blossom, which gave forth [its] scent, [So] sweetly might thy queen be fragrant.

EAP180-1-4-31_042L.jpg

NOTE

80

NOTE: 80

TEXT

Թագւոր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըմա Քո կանաչ արև քեզ նըման. Դեղին կակաչ, որ կը հոտէր, Անուշ բուրէր քո թագուհին: Թագւոր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըմա Քո կանաչ արև քեզ նըման. Սարի սուսուն, որ կը հոտէր, Անուշ բուրէր քո թագուհին: Թագւոր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըմա Քո կանաչ արև քեզ նըման. Աղբրանց-արիւն, որ կը հոտէր,

Անուշ բուրեր քո թագուհին: Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըմա Քո
կանաչ արև քեզ նըման. Ոսկեծաղիկ, որ կը հոտեր, Անուշ բուրեր
քո թագուհին:

King, what shall I bring like unto thee, [May] thy green sun [be] like unto thee.
A yellow poppy, that it might be fragrant, [That] thy queen might smell sweet.
King, what shall I bring like unto thee, [May] thy green sun [be] like unto thee.
Mountain *susun* [basil/mint], that it might be fragrant, [That] thy queen
might smell sweet. King, what shall I bring like unto thee, [May] thy green sun
[be] like unto thee. *Aghbrants-ariwn* [brothers' blood / red peony], that it
might be fragrant, [That] thy queen might smell sweet. King, what shall I bring
like unto thee, [May] thy green sun [be] like unto thee. A gold-flower
[marigold/chrysanthemum], that it might be fragrant, [That] thy queen might
smell sweet.

EAP180-1-4-31_042R.jpg

NOTE

81

NOTE: 81

HEAD

46 ԺԳ.

46 XIII.

TEXT

Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման, — Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Ծիրանի ծառ, որ կը ծաղկեր, Ծաղկէք դուք էլ էնոր նըման:
Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման, — Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Խընձորի ծառ, որ կը ծաղկեր, Ծաղկէք դուք էլ էնոր նըման:
Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման, — Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Դամոնի ծառ, որ կը ծաղկեր, Ծաղկէք դուք էլ էնոր նըման:

King, what shall I bring [that is] like unto thee? —Thy green sun [be] like unto
thee. The apricot tree that was in blossom— May ye blossom, too, like unto it.
King, what shall I bring [that is] like unto thee? —Thy green sun [be] like unto
thee. The apple tree that was in blossom— May ye blossom, too, like unto it.

King, what shall I bring [that is] like unto thee? —Thy green sun [be] like unto thee. The plum tree that was in blossom— May ye blossom, too, like unto it.

EAP180-1-4-31_043L.jpg

NOTE

82

[NOTE:] 82

TEXT

Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Խաղողի ուռ կոճակ կապէր, Պըտկէք դուք էլ էնոր նըման:
Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Պընտուկի ծառ պըտուկ կապէր, Պըտկէք դուք էլ էնոր նըման:
Թագուր, ի՞նչ բերեմ քեզ նըման Քո կանաչ արև քեզ նըման.
Ընկուզի ծառ պըտուղ կապէր, Պըտղէք դուք էլ էնոր նըման:

King, what may I bring [unto thee] like unto thee, [May] thy green life-sun [be] like unto thee. The vine of the grape has put forth its buds, May ye also bear fruit like unto it. King, what may I bring [unto thee] like unto thee, [May] thy green life-sun [be] like unto thee. The hazel tree has set its nuts, May ye also bear fruit like unto it. King, what may I bring [unto thee] like unto thee, [May] thy green life-sun [be] like unto thee. The walnut tree has set its fruit, May ye also bear fruit like unto it.

EAP180-1-4-31_043R.jpg

NOTE

83

NOTE: 83

HEAD

47 ԺԴ.

47 XIV.

TEXT

Թագաւորին ծաղիկ պիտէր ծաղկունաց: Ծաղիկն էլ ինչենի՞
պիտէր ծաղկունաց, Քաղենք, բերենք մեր թագաւորին, Որ

փաթըթէր ճուղն ու տերև հետ իրրաց: Թագաւորին ծաղիկ
պիտէր ծաղկունաց: Ծաղիկն էլ խընկենի պիտէր ծաղկունաց,
Քաղենք, բերենք մեր թագաւորին, Որ փաթըթէր ծառն ու ծաղիկ
հետ իրրաց: Թագաւորին ծաղիկ պիտէր ծաղկունաց: Ծաղիկն էլ
նըռնենի պիտէր ծաղկունաց, Քաղենք, բերենք մեր թագաւորին,
Որ փաթըթէր թուփն ու տերև հետ իրրաց: Թագաւորին ծաղիկ
պիտէր ծաղկունաց: Ծաղիկն էլ նըշենի պիտէր ծաղկունաց,
Քաղենք, բերենք մեր թագաւորին, Որ փրթըթէր ճուրն ու տերև հետ
իրրաց:

A flower was needed for the king, of the blooming flowers. Of what kind
should the flower be, of the blooming flowers? Let us pluck [it], let us bring
[it] to our king, That branch and leaf may entwine with one another. A flower
was needed for the king, of the blooming flowers. The flower should be of
frankincense, of the blooming flowers, Let us pluck [it], let us bring [it] to our
king, That tree and blossom may entwine with one another. A flower was
needed for the king, of the blooming flowers. The flower should be of the
pomegranate tree, of the blooming flowers, Let us pluck [it], let us bring [it] to
our king, That bush and leaf may entwine with one another. A flower was
needed for the king, of the blooming flowers. The flower should be of the
almond tree, of the blooming flowers, Let us pluck [it], let us bring [it] to our
king, That twig and leaf may burst into bloom together.

EAP180-1-4-31_044L.jpg

NOTE

84

NOTE: 84

HEAD

48 ԺԵ.

48 XV.

TEXT

Երկնից, գետնից սուրբ զօրութիւ Այն ծառըն ծաղիկ էր. Ծառ
ծաղկեցաւ, Ծառ բազմեցաւ, Կանաչ ու կարմիր: Էջմիածնայ

սուրբ զօրութիւնով Այն ծառըն ծաղիկ էր. Ծառ ծաղկեցաւ, Ծառ
բազմեցաւ, Կանաչ ու կարմիր: Լուսաւորչի սուրբ զօրութիւնով
Այն ծառըն ծաղիկ էր. Ծառ ծաղկեցաւ, Ծառ բազմեցաւ, Կանաչ
ու կարմիր:

By the holy power of heaven [and] earth, That tree was in bloom. The tree
blossomed, The tree sat [in its full glory], Green and red. By the holy power of
Ejmiatsin, That tree was in bloom. The tree blossomed, The tree sat [in its full
glory], Green and red. By the holy power of the Illuminator, That tree was in
bloom. The tree blossomed, The tree sat [in its full glory], Green and red.

EAP180-1-4-31_044R.jpg

NOTE

85

NOTE: 85

HEAD

49 ԺԶ.

49 XVI.

TEXT

Գնացէք ասէք, Թագւորամէր, Թագւորամէր, Ծառըդ գոված է. Սէլ
մի սեղան, Խոյ մի խորվու Ծառ գովողինն է: Գնացէք, ասէք,
Թագւորահէր, Թագւորահէր, Ծառըդ գոված է. Եզ մի խորվու, Տիկ
մի գինի Ծառ գովողինն է:

Go and say, King's-Mother, King's-Mother, your tree is praised. A cartload of
[dishes for] the table, a roasted ram belongs to the tree-praiser. Go and say,
King's-Father, King's-Father, your tree is praised. A roasted ox, a wineskin of
wine belongs to the tree-praiser.

EAP180-1-4-31_045L.jpg

NOTE

86

86

TEXT

Գնացէ՛ք, ասէ՛ք, Թա՛գւորաքոյր, Թա՛գւորաքոյր, Ծառըդ գոված է. Ու մի խորվու, Դաւ մի գընի Ծառ գովողինն է: Գնացէ՛ք, ասէ՛ք, Թա՛գւորահարս, Թա՛գւորահարս, Ծառըդ գոված է. Չորս ջուխտ գուլբայ, Մի թաշկինակ Ծառ գովողինն է: Գնացէ՛ք, ասէ՛ք, Թագւորաղբէր, Թագւորաղբէր, Ծառըդ գոված է. Երկու ճընճուղ, Մէկ գարեհաց Ծառ գովողինն է:

Go, say: [O] king's sister, [O] king's sister, Your tree is praised. A roasted kid, A vessel of wine Belongs to the one who praised the tree. Go, say: [O] king's bride, [O] king's bride, Your tree is praised. Four pairs of stockings, One handkerchief Belongs to the one who praised the tree. Go, say: [O] king's brother, [O] king's brother, Your tree is praised. Two sparrows, One barley bread Belongs to the one who praised the tree.

EAP180-1-4-31_045R.jpg

NOTE

87

NOTE: 87

HEAD

50

50

TEXT

Մէկ շաբաթ օր, լուս կիրակին, Քառսուն հօտաղ ժողովուեցին, Գնացին, հասան մէջ կէս դաշտին, Իրենց միջին խորհուրդ արին, Չոքան, լացին, Աստուած կանչին, Բողէ ուրձէն խաչ շինեցին, Չորս գըլուխներ խընձոր զարկին, Թզենի թըփով փաթաթեցին, Կայնան դիմաց, խաչ հանեցին, Տուին իրար, համբուրեցին, Տարան, դըրին կանափոցին: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Չոք մ'էլ չոքան, մէկ մէկ բերան «Տէ՛ր, ողորմեա» կանչեցին, Չոքան, լացին, աղաչեցին, Աստուծմէ շատ խընդըրեցին, «Դու շնորհք տաս Կարոս խաչին»:

One Saturday [evening], [on the eve of] bright Sunday, Forty plowboys gathered together, They went, reached the middle of the field, Took counsel among themselves, Knelt down, wept, called upon God, Made a cross from mint [stalks], Affixed apples to [its] four ends, Wrapped [it] with fig leaves, Stood before [it], made the sign of the cross, Passed [it] to one another, kissed [it], Took [it], and placed [it] on the hemp-cloth. "May I be a servant to the cross of Karos!" They knelt down once more, with one voice Called out, "Lord, have mercy!" Knelt down, wept, and pleaded, Entreated God fervently: "Grant Thou grace to the cross of Karos!"

EAP180-1-4-31_046L.jpg

NOTE

88

NOTE: 88

TEXT

Շընորհք եկաւ Կարոս խաչին, Բողէ խաչ արծաթ դարձուցին,
Խընձորներ ոսկի դարձուցին, Կայնան դիմաց, խաչ հանեցին,
Մէկ մէկ ծուռըր աղօթք արին, «Տէ՛ր, ողորմեա» կանչեցին,
Մասունք յերկնուց մէջն իջուցին: Թռաւ, գընաց մէջ Կարոս
ածուին, Գիշեր լուս կանէր վեր Կարոս ածու Յերեկ հով կանէր
վեր Կարոս ածուի Անուն Կարոս խաչ կոչեցին: Ծառայ կըլնիմ
Կարոս խաչին: Երազ գընաց Տէր Օհանին. «Արի, տար ինձ
եկեղեցին. Գիշեր մեծ լոյս տամ տաճարին, Յերեկ հով անեմ
աշխարհին»: Ելաւ պատմեց մեծ իշխանին. «Խաչ մ'է եղեր հայոց
ագգին, Անուն գըրած Կարոս՝ խաչին. Բերենք, դընենք մեր
տաճարին,» Յերեկ հով կանի մեր աշխարհին Գիշեր լոյս կըտայ
մեր տաճարին: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին:

Grace came upon the cross of Karos, The simple cross they turned to silver,
The pommels they turned to gold, They stood before [it], made the sign of the
cross, Knelt one by one and prayed, Cried out, "Lord, have mercy," Relics
from heaven were brought down into it. It flew, went into the plot of Karos, By
night it cast light over the plot of Karos, By day it cast shade over the plot of

Karos, They named it the cross of Karos. May I be a servant to the cross of Karos! A dream came to Ter Ohan: "Come, take me to the church; By night let me give great light to the temple, By day let me give shade to the world." He arose and told the great prince: "A cross has appeared to the Armenian nation, The name Karos written upon the cross; Let us bring [it], place [it] in our temple," By day it will give shade to our world, By night it will give light to our temple. May I be a servant to the cross of Karos!

EAP180-1-4-31_046R.jpg

NOTE

89

NOTE: 89

TEXT

Աստուած աղեկն անէ իշխանին, Ելաւ, կանչեց ժողովըրդին:
Ելան, եկան, ժողովուեցին. Մեծ քահանան առաւ սարկաւագ,
Եօթ քահանայ, եօթ վարդապետ, Խաչ խաչվառով թափոր արին,
«Տէ՛ր, ողորմեա» կանչեցին, Եկան, կայնան դէմ Կարոս խաչին:
Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Չոքան, լացին, Աստուած կանչին,
Կարոս խաչ թռաւ գիրկ Տէր Օհանին, Ոսկի քարոզ
վարդապետին, Պագաւ, դըրաւ վեր իր գըլխին: Ծառայ կըլնիմ
Կարոս խաչին: «Տէ՛ր, ողորմեա» ասացին, Առան, տարան
Կարոս խաչին, Տարան, դըրին սուրբ տաճարին, Յերեկ հով
կանէր վեր աշխարհին, Գիշեր լոյս կամար կապէր վեր
տաճարին: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին:

May God grant good to the prince; He arose [and] summoned the people. They arose, came, [and] assembled. The head priest took the deacon, Seven priests, seven *vardapet*; With cross [and] banner they formed a procession, They cried out, "Lord, have mercy," They came [and] stood before the Karos Cross. I shall be a servant to the Karos Cross. They knelt, wept, [and] called upon God; The Karos Cross flew into the bosom of Ter Ohan, The golden-sermoned *vardapet*; He kissed [it and] placed [it] upon his head. I shall be a servant to the Karos Cross. "Lord, have mercy," they said; They took [and] carried the

Karos Cross, They carried [and] placed [it] in the holy temple. By day it gave a cool breeze over the land, By night it arched [a canopy of] light over the temple. I shall be a servant to the Karos Cross.

EAP180-1-4-31_047L.jpg

NOTE

90

[NOTE:] 90

TEXT

Մէկ շուն գրգիռ կար մէջ գեղին, Ուրացաւ Հայոց լոյս հաւատ,
Գընաց, ասաց Քուրդ Պարոնին. «Խաչ մ'է ելեր հայոց ազգին,
Անուն դըրած Կարոս՝ խաչին, Գիշեր լոյս կըտայ վեր տաճարին,
Ցերեկ հով կանէ վեր աշխարհին. Էն վայել չէ հայոց ազգին, Էն
վայել է քո դիւանին, Ակն ու գոհար քո խանումին, Ցերեկ հով
բըռնի քո բերդին, Գիշեր լոյս տայ քո քաղաքին»: Ծառայ կըլնիմ
Կարոս խաչին: Խելքն ընկաւ Քուրդ Պարոնին, Ելաւ կայնաւ վեր
պարըսպին. Կանչեց Սահմադ, կանչեց Ալին, Ասաց. «Խաչ մ'է
եկեր հայոց ազգին Գնացէք, բերէք Կարոս խաչին. Էն վայել չէ
հայոց ազգին, Էն վայել է իմ դիւանին, Ակն ու գոհար իմ
խանումին.

There was a dog of a *gzir* [village bailiff] in the village, He apostatized
[from] the luminous Armenian faith, He went [and] said to the Kurdish
Paron: “A cross has arisen for the Armenian nation, The name given to the
cross [is] Karos; By night it gives light over the temple, By day it casts cool
shade over the world. That is not fitting for the Armenian nation, That is fitting
for your *divan* [court], [As] a gem and jewel for your *khanum* [lady], By
day to cast cool shade over your fortress, By night to give light unto your city.”
I shall be a servant to the Karos cross! The mind of the Kurdish *Paron* was
swayed, He arose [and] stood upon the rampart, He called Mahmad, he called
Ali, [And] said: “A cross has arisen for the Armenian nation, Go, bring the
Karos cross. That is not fitting for the Armenian nation, That is fitting for my
divan, [As] a gem and jewel for my *khanum*.”

NOTE

91

91

TEXT

Ցերեկ հով անէ իմ բերդին, Գիշեր լոյս տայ իմ քաղաքին»:
 Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Ելան, գնացին Մահմադ, Ալին,
 Փէտ մի զարկին գեղականին, Խաբար տարան մեծ իշխանին,—
 Աստուած օրհնի էն իշխանին, Կանչեց Մահմադ, կանչեց Ալին,
 Ասաց. «Խընդիր կանեմ Քուրդ Պարոնին, Աղաչանք կանեմ Քուրդ
 Պարոնին, Էն բան չունի Հայոց խաչին, Կուզի ոսկի, էս է ոսկին,
 Կուզի արծաթ, էս է արծաթ, Խաչ որ կայ՝ է ոսկի, արծաթ, Ձեռ մի
 զարկէք Կարոս խաչին»: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Առաւ
 Մահմադ, չառաւ Ալին, Յօժար չեղան Մահմադ, Ալին. Գնացին,
 հասան դուռ Լուսրարին, Թափկով զարկին էն Լուսրարին. Ելաւ
 բերաւ սինով ոսկին,

“By day let it give shade to my fortress, by night let it give light to my city.” I
 will be a servant to the cross of Karos. Mahmad [and] Ali arose [and] departed;
 they struck the villager with a stick. They brought news to the great
 prince—God bless that prince! He called Mahmad, he called Ali, [and] said: “I
 will make a request to the Kurdish Baron, I will make an entreaty to the
 Kurdish Baron; he has no business with the cross of the Armenians. If he wants
 gold, here is gold; if he wants silver, here is silver. As for the cross—it is [our]
 gold [and] silver; do not lay a hand on the cross of Karos!” I will be a servant
 to the cross of Karos. Mahmad took [it], Ali did not take [it]; Mahmad [and]
 Ali were not content. They went [and] reached the door of the *Lusr■r*
 [sacristan]; they struck that *Lusr■r* with a club. He arose [and] brought out
 the gold upon a tray;

NOTE

92

NOTE: 92

TEXT

Ասաց. «Առէք ձեր սուլերի գին, Դարձէք, գնացէք վեր ձեր հետին, Զեռ մի զարկէք Կարոս խաչին. Էն վայել չէ Քուրդ Պարոնին, Էն վայել է հայոց ազգին»: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Խելք չընկաւ Մահմադ, Ալին. Գնացին, կայնան դուռ տաճարին, Տաճարի դուռ ձին կապեցին. Թափկով զարկին դուռ տաճարին, Գնացին, մըտան մէջ տաճարին, Ելան, կայնան բեման քարին, Զեռ ձրգեցին Կարոս խաչին: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Կատղաւ Ալին, կատղաւ իր ձին, Դարձաւ, կերաւ իր ձիու ցին. Կատղաւ Մահմադ, կատղաւ իր ձին Ատամն առաւ թնի կաշին, Ինչպէս կըտրի ձին իր գարին. Լըցին մէջ մաղէ խարարին, Ուղարկեցին Քուրդ Պարոնին.

He said: “Take the price of your shoes, Turn back, go back upon your tracks, Lay not a hand on the Cross of Karos. That does not befit the Kurdish Baron, That befits the Armenian nation.” I shall be a servant to the Cross of Karos! Mahmad [and] Ali did not come to their senses. They went, stood at the door of the temple, To the temple door they tied the horse; With force they struck the door of the temple, They went, entered into the temple, Went up, stood upon the stone of the altar-dais, Stretched out a hand to the Cross of Karos. I shall be a servant to the Cross of Karos! Ali went mad, his horse went mad, He turned, devoured his horse’s thigh. Mahmad went mad, his horse went mad, His teeth caught the skin of [his own] arm, Just as the horse bites its barley. They filled [them] into the coarse sack of a sieve, [And] sent [them] to the Kurdish Baron.

EAP180-1-4-31_048R.jpg

NOTE

93

NOTE: 93

TEXT

Խաբար տարան Քուրդ Պարոնին, Կատղեր Մահմադ, կատղեր Ալին: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Էն հաւատուրաց շուն վզի,

Խելքի ձգեց Քուրդ Պարոնին, Ասաց. «Էն բան չէ Կարոս խաչին, Էն բան է հայոց ազգին»: Խելքն ընկաւ Քուրդ Պարոնին, Ելաւ, կայնաւ բերդի բրջին, Զէն մի տուաւ մէջ իր բերդին, Կանչ մ'ել կանչեց մէջ իր քաղքին, Ասաց. «Ելէք, զօրք կապեցէք, Գընացէք դէմ Կարոս խաչին»: Ճառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Ելաւ, եօթ գունդ զօրք ժողովեց, Ճամբայ դըրաւ վեր Կարոս խաչին: Գնացին, հասան մէջ կէս դաշտին, Առջին դարձաւ վեր յետինին, Յետին դարձաւ վեր առջինին, Ատամ առան իրենց կաշին.

They took word to the Kurdish Paron; Mahmad raged, Ali raged. May I be a servant to the Cross of Karos! That apostate dog of a vizier, He put [the thought] into the mind of the Kurdish Paron; He said: "That is not the doing of the Cross of Karos, That is the doing of the Armenian nation." The Kurdish Paron took it to heart; He arose, stood upon the tower of the fortress, He raised a call within his fortress, He also sent a cry through his city; He said: "Arise, muster the troops, Go forth against the Cross of Karos!" May I be a servant to the Cross of Karos! He arose, gathered seven regiments of troops, [And] set [them] on the road against the Cross of Karos. They went, they reached the middle of the plain; The vanguard turned upon the rearguard, The rearguard turned upon the vanguard, They bit their own skin with their teeth.

EAP180-1-4-31_049L.jpg

NOTE

94

NOTE: 94

TEXT

Իրար տուին սըրին, թըրին, Լէշէ բերդեր շինեցին, Արնէ գետեր կապեցին, Ամենքն իրար կոտորեցին, Էն զօրքերի վերջը բերին: Ճառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Մէկ խաբրաբեր պըրծաւ, գընաց, Խաբար տարաւ Քուրդ Պարոնին, Ասաց. «Աստուած քո տուն քանդի. Գնացինք, հասանք մէջ կէս դաշտին, Յետին դարձաւ վեր առջինին, Առջին դարձաւ վեր յետինին, Ատամ առան իրենց կաշին, Իրար տուին սըրին, թըրին, Լէշէ բերդեր շինեցին, Արնէ

գետեր կապեցին, Ամենքն իրար կոտորեցին, Մեր զօրքերի վերջը բերին, Ես խաբարաբեր պըրծայ, եկայ»: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Խելք չընկաւ Քուրդ Պարոնին, Ասաց. «Էն բան չէ Կարոս խաչին,

They put one another to the dagger [and] to the sword, They built fortresses of corpses, They dammed up rivers of blood, They slaughtered one another, all of them, They brought an end to those troops. I shall be a servant unto the cross of Karos! One bearer of news escaped [and] went; He carried the news to the Kurd Baron. He said: "May God destroy your house! We went, we reached the middle of the plain; The rear turned upon the van, The van turned upon the rear, They set [their] teeth into their [own] skin, They put one another to the dagger [and] to the sword, They built fortresses of corpses, They dammed up rivers of blood, They slaughtered one another, all of them, They brought an end to our troops; I, the bearer of news, escaped [and] came." I shall be a servant unto the cross of Karos! Reason did not dawn upon the Kurd Baron; He said: "That is not the doing of the cross of Karos;

EAP180-1-4-31_049R.jpg

NOTE

95

NOTE: 95

TEXT

Էն բան է Հայոց ազգին. Խաչն որ կայ, է արծաթ, ոսկին, Էն վայել չէ Հայոց ազգին. Էն վայել է իմ դիւանին, Ակն ու գոհար իմ խանումին»: Ելաւ, կայնաւ բերդի բըրջին, Ձէն մ'ել տուաւ մէջ իր բերդին, Կանչ մ'ել կանչեց վեր իր քաղքին, Ասաց. «Ելէք, զօրք ժողվեցէք, Գնացէք դէմ Հայոց ազգին»: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին: Բերդ երերաց վեր իւր հիմին, Կատղաւ Պարոն մէջ իր բերդին, Ձին էլ կատղաւ մէջ ախոռին. Կատղաւ մանուկ օրօրոցին, Կատղաւ խանում մէջ իր օդին, Կաթն էլ կատղաւ մէջ պըղընձին. Կատղաւ գըզի մէջ իր գոմին, Դարձաւ, կերաւ միսն իր անձին: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին:

"That belongs to the Armenian nation. The Cross that is [there] is [of] silver [and] gold; that is not befitting the Armenian nation. That is befitting my divan, [and its] precious stone and jewel [are befitting] my khanum." He arose, stood upon the tower of the fortress, gave a shout within his fortress, made a call over his city, [and] said: "Arise, gather troops, go against the Armenian nation." I shall be a servant to the Cross of Karos. The fortress trembled upon its foundation; the Baron raged within his fortress, [and] the horse raged within the stable. The infant raged in the cradle, the khanum raged within her chamber, [and] the milk raged within the copper pot. The *gzir* raged within his barn; he turned [and] ate the flesh of his own body. I shall be a servant to the Cross of Karos.

EAP180-1-4-31_050L.jpg

NOTE

96

NOTE: 96

TEXT

Ձիղջն ընկաւ սիրտ Քուրդ Պարոնի ելաւ, ընկաւ վեր իր չոքին, Ասաց. «Քառսուն կարաս ոսկի ունիմ, Խոստում կանեմ Կարոս խաչին, Ես կայնիմ մէջ իմ բերդին: Քառսուն կըռռուան գոմէջ ունիմ, Խոստում կանեմ Կարոս խաչին, Տըղէն կայնի օրօրոցին: Քառսուն անծին երինջ ունիմ, Խոստում կանեմ Կարոս խաչին, Խանում կայնի մէջ իր օդին: Քառսուն ճիւղ կտիր ոչխար ունիմ, Խոստում կանեմ Կարոս խաչին, Իմ բերդ կայնի վեր իր հիմին: Քառսուն գութան դաշտ կու բանի, Է՛ն էլ մատաղ Կարոս խաչին, Ձին էլ կայնի մէջ ախոռին: Քառսուն նախիր դաշտ կարածի, Է՛ն էլ մատաղ Կարոս խաչին, Կաթն էլ կայնի մէջ պըղընձին»:

Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին:

Anguish fell upon the heart of K'urd Baron, He arose, fell upon his knees, [And] said: "Forty jars of gold have I, I make a vow to the Cross of Karos, [That] I may stand [safe] within my fortress. Forty fighting water-buffaloes have I, I make a vow to the Cross of Karos, [That] the boy may stand by the

cradle. Forty barren heifers have I, I make a vow to the Cross of Karos, [That] the Khanum may stand within her chamber. Forty head of prime sheep have I, I make a vow to the Cross of Karos, [That] my fortress may stand upon its foundation. Forty plows work in the field, Those too [shall be] an offering to the Cross of Karos, [That] the horse too may stand within the stable. Forty herds graze in the field, Those too [shall be] an offering to the Cross of Karos, [That] the milk too may stand within the copper cauldron." I shall be a servant to the Cross of Karos.

EAP180-1-4-31_050R.jpg

NOTE

97

NOTE: 7

TEXT

Մատաղ չանցաւ մօտ Կարոս խաչին, Հաւան չեղաւ էն
խոստումին. Քուրդ Պարոնի բերդ աներեց, Աշխարհ թափան,
եկան վերան. Հիւանդացուց էն շուն գրգրին, Կերն ընկաւ գրգրի
բերան. Մեռաւ, տարան լէշ խորեցին, Շընէր հանին, տարան,
կերան: Ծառայ կըլնիմ Կարոս խաչին:

The animal sacrifice was not accepted near the cross of Karos, [The cross] was not pleased with that vow. It ruined the fortress of the Kurd Paron; The world poured [forth] and fell upon him. It struck that dog of a *gzir* [village headman/bailiff] with illness, Rot fell into the *gzir*'s mouth. He died; they carried off his carcass [and] buried [it], [Yet] the dogs dug [it] out, carried [it] off, [and] ate [it]. I shall be a servant unto the cross of Karos.

NOTE

7

NOTE: 97

EAP180-1-4-31_051R.jpg

HEAD

Ծանօթութիւն

Note

TEXT

Հազար ու մի խաղի այս երկրորդ յիսնեակն ևս կազմուած է ամբողջապէս ժողովրդական երգերից, որոնք բոլորն ունին իրենց յատուկ եղանակները և որոշուած են երգելու և ո՛չ կարդալու համար: Խմբագրութիւնը կատարուած է ինչ- պէս առաջին յիսնեակում: — Համար 7 և 14 երգերը ժողովրդի մէջ արդէն ամբողջ են: Համար 3—5, 7, 20—22, 24, 28—50 երգերի վարիանտները բաղդատուած են, ամբողջացրած և տները որոշ դասաւորու- թեամբ են առնուած: Մնացած 18 երգը մեր խմբագրու- թեամբ են կազմուած, իրարուց անկախ խաղերից:

This second fifty of the *Thousand and One Games* is likewise composed entirely of folk songs, all of which have their own specific melodies and are intended to be sung, not read. The editing has been carried out as in the first fifty.—Songs Nos. 7 and 14 are already [found] complete among the people. The variants of songs Nos. 3–5, [6?], 7, 20–22, 24, [and] 28–50 have been collated [and] completed, and the stanzas arranged in a specific order. The remaining 18 songs were composed under our editorship from games independent of one another.

EAP180-1-4-31_052L.jpg

NOTE

100

NOTE: 100

TEXT

Այս երգարանի գործածութեան ժ մանակ պէտք է ի նկատի ունենալ. 1) Կրկնակները տպուած են շղատ ռերով և միայն առաջին տների մէջ. յաջո տների մէջ պէտք է համապատասխան տ դերից յետոյ երգուին նոյն կրկնակները: 2) Բացի մի քանի բառերից, ինչպ են՝ ես (դերանուն), եկ ևայլն, բառասկզ ե դառը, ըստ ժողովրդական արտաս նութեան, պէտք է է հնչել. նոյնպէս բառասկզբի ո տառը սովորաբար արտ

սանում է իբրև օ. ինչպես՝ ողորմի—ողորմ Ս. Էջմիածին. Կ. վ. Էս
Մ. Ա

When using this songbook, the following must be kept in mind: 1) The refrains are printed in italics and only within the first stanzas; in subsequent stanzas, the same refrains should be sung after the corresponding lines. 2) Except for a few words, such as *es* [■] (the pronoun), *ek* [■], etc., the initial letter *e* [■], according to folk pronunciation, must be sounded as *■* [■]; likewise, the initial letter *o* [■] is usually pronounced as *■* [■], as in: *o■ormi* [■■■■■■]—*o■ormi* [■■■■■■]. Holy Ejmiatsin. K. V. [Komitas Vardapet] and M. A. [Manuk Abeghian]

EAP180-1-4-31_052R.jpg

HEAD

Յ Ա Ն Կ

HEAD: T A B L E O F C O N T E N T S [I N D E X]

TEXT

Էջ 1 Աղջի՛, արի՛, քե ֆաս առնեմ (30) 52 2 Աղջի, դու հուր ես-մուր
ես (23) 42 3 Աղջիկ եմ տանը դրած (13) . 30 4 Ամպել ա, ձին չի՛
գալի (9) . 26 5 Ա՛յ աղջիկ ծամով աղջիկ (15) . 32 6 Առաւօտ լոր
մտաւ արտ (20) . 37 7 Արօրն ասաց տատրակ հաւքուն (8) 24 8
Բարձր սարերու հովիկ (7) 23 9 Գացէ՛ք, բերէ՛ք թագւորամէր (35
Բ.) 65 10 Գնացէ՛ք, ասէ՛ք (49 ԺԶ.) 85 11 Դու կայնել ես
ընտրական (32) 57 12 Ելէ՛ք, տեսէ՛ք, ո՞րն է կերել (33) 59 13 Էս
աղջիկ եմ հէր չունիմ (12) . 29 14 Երկնից գետնից (48 ԺԵ.) 84 15
Եօթն օր, եօթ զիշեր (21) 38 16 Զի՞նչ ու զի՞նչ տամ (24) . 43 17 Էս
սռուն ջուր է գալի (19) . 36 18 Էս թագիկ ում թագի նման էր (40
Է.) 73

Page 1 Girl, come, let me buy you a fez (30) 52 2 Girl, you are fire-and-flame
(23) 42 3 I am a girl kept at home (13) . 30 4 It has clouded over, [yet] no snow
falls (9) . 26 5 Ah, girl, braided girl (15) . 32 6 In the morning the quail entered
the field (20) . 37 7 The plow said to the turtledove bird (8) 24 8 Breeze of the
high mountains (7) 23 9 Go, bring the king's mother (35 B.) 65 10 Go, tell (49

ZhZ. [16]) 85 11 You stand [as the] chosen one (32) 57 12 Arise, see, which one has eaten [it] (33) 59 13 I am a girl, I have no father (12) . 29 14 From heaven, from earth (48 ZhE. [15]) 84 15 Seven days, seven nights (21) 38 16 What and what shall I give? (24) . 43 17 Water comes [flowing] in this brook (19) . 36 18 Whose crown was this little crown like? (40 E. [7]) 73

EAP180-1-4-31_053L.jpg

NOTE

102

NOTE: 102

TEXT

19 Էս օր քեզ ապով (22) . 20 Էջմիածին երթամ ուխտ (2) . 21 Թագաւոր թագն ի գլուխ (42 Թ.) 22 Թագաւորին ծաղիկ պիտէր (47 ԺԴ.) 23 Թագւոր, բարով, հազար բարով (41 Ը.) 24 Թագւոր, ի՞նչ բերեմ (43 Ժ.) . 25 Թագւոր, ի՞նչ բերեմ (44 ԺԱ.) . 26 Թագւոր, ի՞նչ բերեմ (45 ԺԲ.) . 27 Թագւոր, ի՞նչ բերեմ (46 ԺԳ.) . 28 Թալիշու ճամբէն դուզ ա (26) . 29 Իմալ էնեմ (31) . 30 Լուսասաղ քիթ գցեց դուս (3) . 31 Խնձոր ունիմ կծած ա (18) . 32 Խումար պառկե երեսբաց (28) . 33 Ծիրանի ծառ, բար մի տա (1) . 34 Կայնել եմ գալ չեմ կարող (6) . 35 Կիրակմուտ իրիկունը (25) . 36 Կոտ ու կէս կորեկ ունիմ (5) . 37 Հարբել եմ ու չեմ գինով (14) . 38 Հով, հով, հով լինի (27) . 39 Հօղալլօ, ջան, հօղալլօ (17) . 40 Հօ: Օրհնեալ է Աստուած (4) . 41 Ղարիբ եմ Կարս գնացի (11) . 42 Մայրիկին եազմայ բերին (29) .

19 Today [I am] reliant on thee (22) . 20 I shall go on pilgrimage to Ejmiatsin (2) . 21 King, crown upon [thy] head (42 IX) 22 The King needed a flower (47 XIV) 23 King, greetings, a thousand greetings (41 VIII) 24 King, what shall I bring? (43 X) . 25 King, what shall I bring? (44 XI) . 26 King, what shall I bring? (45 XII) . 27 King, what shall I bring? (46 XIII) . 28 The road to T'alish is straight (26) . 29 What am I to do? (31) . 30 The dawn thrust [its] nose out (3) . 31 I have an apple, it is bitten (18) . 32 Khumar lay down face-uncovered (28) . 33 Apricot tree, bear no fruit (1) . 34 I have stopped, I cannot come (6) .

35 On the eve of Sunday (25) . 36 I have a *kot* and a half of millet (5) . 37 I am intoxicated, yet not with wine (14) . 38 May it be cool, cool, cool (27) . 39 *H■dall■*, dear, *h■dall■* (17) . 40 Ho! Blessed is God (4) . 41 I am a stranger, I went to Kars (11) . 42 They brought mother a *yazma* [kerchief] (29) .

EAP180-1-4-31_053R.jpg

NOTE

103

NOTE: 103

TEXT

Էջ 43 Մեր թագուորին էլ ի՞նչ պիտէր (39 Զ.) 72 44 Մեր թագուորին ի՞նչ կու պիտէր (38 Ե.) 71 45 Մեր թագուորին ի՞նչ պիտի (34 Ա.) 64 46 Մեր թագուորն էր խաչ (37 Դ.) . 68 47 Մէկ շաբաթ օր (50) . . . 87 48 Պարտքով կովը ծախեցին (10) . 27 49 Սափորըն ուսիս դրրի (16) . 33 50 Օրհնեալ բարերար Աստուած (36 Դ.) 57 Ծանօթութիւն 99 Ցանկ 101

Page 43 What else did our king need? (39 F.) 72 44 What would our king need? (38 E.) 71 45 What does our king need? (34 A.) 64 46 Our king was a cross (37 D.) . 68 47 One Saturday (50) . . . 87 48 They sold the cow on debt (10) . 27 49 I placed the pitcher upon my shoulder (16) . 33 50 Blessed, beneficent God (36 D.) 57 Note[s] 99 Table of Contents 101